

20. Mjöl
 21. Mjöl
 22. Mjöl
 23. Mjöl
 24. Mjöl
 25. Mjöl
 26. Mjöl
 27. Mjöl
 28. Mjöl
 29. Mjöl
 30. Mjöl
 31. Mjöl
 32. Mjöl
 33. Mjöl
 34. Mjöl
 35. Mjöl
 36. Mjöl
 37. Mjöl
 38. Mjöl
 39. Mjöl
 40. Mjöl
 41. Mjöl
 42. Mjöl
 43. Mjöl
 44. Mjöl
 45. Mjöl
 46. Mjöl
 47. Mjöl
 48. Mjöl
 49. Mjöl
 50. Mjöl
 51. Mjöl
 52. Mjöl
 53. Mjöl
 54. Mjöl
 55. Mjöl
 56. Mjöl
 57. Mjöl
 58. Mjöl
 59. Mjöl
 60. Mjöl
 61. Mjöl
 62. Mjöl
 63. Mjöl
 64. Mjöl
 65. Mjöl
 66. Mjöl
 67. Mjöl
 68. Mjöl
 69. Mjöl
 70. Mjöl
 71. Mjöl
 72. Mjöl
 73. Mjöl
 74. Mjöl
 75. Mjöl
 76. Mjöl
 77. Mjöl
 78. Mjöl
 79. Mjöl
 80. Mjöl
 81. Mjöl
 82. Mjöl
 83. Mjöl
 84. Mjöl
 85. Mjöl
 86. Mjöl
 87. Mjöl
 88. Mjöl
 89. Mjöl
 90. Mjöl
 91. Mjöl
 92. Mjöl
 93. Mjöl
 94. Mjöl
 95. Mjöl
 96. Mjöl
 97. Mjöl
 98. Mjöl
 99. Mjöl
 100. Mjöl

U. k. 129

Harjant

Regency Raikula

Ejaro

April 27. Artif.

Eläinden

N:o 256.

Tauti-Kirja,

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ.

Sosa

Hewoisten, Lehmän, Lammasten, ja
muun pienen Karjan ja Nahwaan,
Trujamen ja Stiffain
Taudit

Ja

Parannukset, Lääkitykset ja Koti-
Huusaukset

Löytään

A = B = Ceen jälkeen sovitetun Registerin
johdaturesta ja Numeroin osaturesta
Kirjahan:

Suomeri tulkitut

Ja

Monesta Kirjasta, niinkuin myös korma kuulosta
ja wälistä omasta koettelemuresta
waarin otetut ja kootut

CHRISTFRID GANANDERilda,

Phil. Mag.

Kolmas Nöspäno.

Helsingforsissa ja Turussa 1829.

Prändätty J. C. Stenckellin ja Pojan tykönä.

Hewoisesa hengi miehen: Waimolla Talon
pidändö. Suomen Sananlasku.

Kelle hobbone on ojas, selle jalg peab ol-
lema maddalamas. AEsthon.

Suomalaiselle Lukielle:

Eläinten Tautien ja wammoin oikia
tunteminen ja niitten parantamiset,
eli, se nykyjän Ulkomailla, Frankriikisa,
Danmarkisa, Hollandisa, Saxonmaa-
sa ja Ruohisa ylösotettu Weterain kon-
sti, on tosin niin hyödyttävä ja tarpeellinen,
että ilman sitä, Talot ja maat häwiävät,
maan asujat köyhtywät ja särpymen ja muun
karian annin puutoresta näändywät: Yri
wanha Suomalainen Sananlasku sen todistaa,
joka sanoo: Hewoisesa miehen henkiä
ratsusa rahan wahinko.

Waikkaⁿ nyt wahinko on nähtävästi suurt
Hewoisen, Eläimen, Raawaan, Lampaan, Ka-
rigan, Sian, Kanan, ja, waikka se olisi Por-
saan pois tulles, ruton, loukkauren, taudin,
haawan eli muun wian kautta; niin ei kui-
tengaan meidän maasa, misään asiasa lolla
huolimattomammat, kuin Karian holhomisesa,
Eläinten tautien tunnosa ja aikaisen lääkity-
sten ja parannusten hankkimisesa; niin että se

on ihmet, että Hemoiset, Lehmät, Naudat ja Trujamet ja Stiffat niinkään menestyvät, ettet ne kuole sukupuuttoon.

Yhden Talonpojan ja maan miehen suurin äwerjäisyys seisoo siinä, että hän on rikas kaikenlaisesta Karjasta. — Tämä on kaitille tuttu asia. Mireis siis jokainen Isäntä ja Emäntä sois Karjansa menestyvän, pysyvän terveenä ja hengisä? Onko se parempi että Eläimen taudista olla tietämätöinnä, ja antaa Rahvaansa kuolla ja turmeltua? Eikö se ole tosi: Että jonga Lehmä lähtehepä, sen kääsi alinna. Mikä murhe, suru, mielihäpä, harmi ja itku, on monella Talon-Emännällä ja Karja-Waimolla Lehmän eli muun Eläimen näändymisellä.

Tätä ajatellesani, olen minä niinkuin maalla asuva, maan miesten hywäri Suomen kielexi tulkinnut, ja sieltä ja täältä koonnut tämän Eläinten Tauti-Kirjan; erinomattain kuin Suomalaisilla ei ole tähän asti ollut muuta apua Eläinten Taudista, kuin mitä juorian Ukat ja Uijät, Kuoharit, ja walehtelewaiset welhot, noitat, Taiturit, Myhryys ja Indo miehet, ovat monen pöyhistelemisen alla luuletet ja kehuneet tietävänsä, ja että ynni sen-

senkaldainen tyhmä Epäusko kansan seasta katoaisi, ja ihmiset tottuisit ja taitaisit itse hätätilasa kotona saatavilla wälkappaleilla Eläimiään huusata ja parantaa.

Minä en lue sitä häpiäri, waan iloreni ja maakunnan hywäri, jos tämä kokous Eläinten Tautien lääkityristä, luultaisiin ei minuun sopiwan. — Minä wastaan ainoastansa, että ne jaloimmat suurisa ja korkeisa wiroisa olewaiset Miehet kaikista säädyistä, owat sekä ulkomaalla että meidän waldakunnasa, Eläinten taudista kirjoittaneet ja paljon taitawasti Maan Miehillä haastanehet. Eiköstä myös se pyhä Raamattu meille näytä, että se hurstkas Abeli, ne pyhät Patriarchat Abrahami, Sakobi, Rueningas Davidi ja monet muut Sumalan ystävät karja laumoja paimendaneet, niitä holhoit ja niistä rikastuit, elit ja menestyit? 1 Mos. K. 46: 34. 47: 3.

Kuohixi, owat seurawaiset Kirjat Eläinten ja erinomattain Hemoisten taudista ulos tulleet: Sluga Gubben, 2:dra Delen, pag. 120-134. Kloka Guman, pag. 144-155. Hushälls- och Konst-Cabinettet, 1 Delen, pag. 129, 242, 2c. 2:dra Del. pag. 22-260, 267, 282, 351, 407.

Von Akens Hus- och Res-Apoteck, pag. 291 2c.
 Colerus på Swenska, 2:dra Delen, pag. 231-
 396. Adelig Sfnings 13:de Tom. pag.
 117-200. Gårdsfogde-Instruction pag. 29.
 Nödig och nyttig Samling af approve-
 rade Läke domar för Boskap och Kre-
 atur, 2 Cap. pag. 16-45. Behms Häst-
 Bok, 2c. 2c. 2c.

Osta siis halulla Tämä Suomalainen
 Eläinden Tauti-Kirja, älä itke ja
 jäästä rabaasi; kyllä Hevoises ja Karjasi enäm-
 män maraa.

Frantsilasta Pohjanmaalla sinä 20
 päiw. Syys-Kuusa Wuonna 1785.

CHRISTFRID GANANDER,
 Phil. Mag. Ostrobottn.

Eläin-

Eläinten Tautiin ja Wammoihin lää- kityriä, parannuksia ja neuvoja.

N:o 1.

Kuin yri Hevoinen ei tahdo menestyä;
 waan lamaantuu.

Anna hänelle kahmalo maltaita, sekoitettua
 ravan (mäskin) kanssa, herneen werta pi-
 run pastaa hienoksi leikattua, ja älä anna hä-
 nen sen jälkeen syödä eli juoda 6 tiimaan.

Ilman sitä kaima kairilla eli wäännillä
 reikä seinään eli seimen laitaan Hevoisen kuo-
 non kohtaan, johon pannaan pirun-pastaa, kam-
 fertiä ja kynsilaukkaa, Hevoisten haistaa, pane-
 eteen 8 kulmanen napula, kuitengin ettei se ru-
 fenna sisälle pantuja kyyhdejä.

Eli neuulo nämät kyyhdit pään päälle kii-
 muun eli päähisiin, joka on hyvä matkoisa.

Pidä tallissa hakatuita kuusen hakoja; se
 friskaa ylös Hevoisen ja lisää soataa.

Pane myös usein apesten sekaan kuusen ha-
 koja, karpän kuivettua lihaa ja olutta; eli an-
 na syödä wälillä haawan lehden keryppuja eli
 kuivatuita haawan kuoria; nämät kaikki pitää
 Hevoisen pulsteana, kaunisna ja woimasa.

N:o 2.

N:o 2.

Etä warjella Dewoisia ystästä, köhästä, kurkku-
ja pää-taudista-

Ota Fennum græcum, enemmän kuin puoli
lusikkaa joka Dewoista kohden, lioita wiin-ätik-
kasa että se seisoo sen yli, yhden yön, aamulla
kallistetaan ätikka pois, ja sitten sekoitetaan
fennum græcum hyvä puoli lusikallista maltai-
hin joka Dewoiselle syödä, jonga päälle ei he-
saa juoda ennen kello yri. Tätä annetaan sy-
ryllä, kuin Dewoiset sisälle otetaan. Jos sinä
hawaitset, ettei tämä ensi kerran vaikuta wat-
tan puhdistusta, niin anna jälle uudesta saman
werta kolmanna päivänä. Käsko N:o 31.

N:o 3.

Koska Dewoisella jo on kurkku- ja
pää-tauti.

Ota Malia (koin-ruohoa) ja Puijoa
puoli kuivannutta, yhtä paljo molemmista, ja
pari kahmalota Kanan-pastaa, eli Ryhkyi-
sen, joka parempi oliisi, ja sekoita yhteen ne-
likkoon, johon pannaan kuuma tiilikivi, johon
nelikkoon painetaan Dewoisen turpa, ja heite-
tään loimi Dewoisen pään yli, että se saa sär-
pää kaiken savun sisäänsä; kuitengin annetaan
Dewoisten wälistä nostaa turpaansa ylös, ettei
se lähdy, ja että uusi kuumettu tiilikivi muu-
tetaan; Tätä tehdään, tiiman aika joka kerta,
kolme eli neljä aamua perästyriin, ja jälstä De-
woisella wäähä ratustetaan; niin kino limpeisä
ulos tippu sieramista.

Eoi=

Toisin.

Pane kuusen hakoja ja terwaa ämpä-
riin, johon pannaan kuuma tiilikivi, että hyö-
ry siitä ylös nousee, jonga ylösnoftesa Dewoi-
sen pää pidetään loimen alla.

Eli: Ota Dewoisen jouhia, sidos ne harjari,
ja kasta sulattuun tulikiween, syötä se, ja
pidä Dewoisen sieranten alla, loimi pään yli. —

Wielä: Ota tuoppi Dhria, keitä ne we-
desä kannen alla, siri kuin ne halkeewat, sitten
ne pannaan pussiin, joka pitää oleman niin
suuri, että Dewoisen turpa siihen mahtuu, jo-
ka filmiä myöden siihen pistetään, että hän hy-
win wetää siitä hyöryn sisällensä. Kun sitä
on bruukattu kolmasti eli neljästi, niin hän pää-
see kurkku taudistaan. Pussi pitäis oleman
buldaanista eli nahasta.

N:o 4.

Dewoisten pernan hyppyyn. (Stäkran.)

Anna Dewoiselle kouran täysi Riisan pas-
kaa, hienoxi surwottua lämmitetyssä oluesa, kuin
sinä ensin olet ratustanut hänellä — 4 eli 5 tii-
maa pitää sen olla juomata.

Eli ota, S a l a n g a 1 luodi, Kubeber 1
luodi, pitkää pippuria $\frac{1}{2}$ luodi, Aniria $\frac{1}{4}$ luodi,
walkiata aivastus juurta $\frac{1}{2}$ luodi, jotka jauhori
surwotaan ja annetaan sisälle.

N:o 5.

Etä Dewoiset saisit hywät ja tiwiit
fawiot.

Sekoita jotain Saran-soopaa ja tuoresta
Sian-sontaa, kiehauta pannusa hiilistöllä, hilja-
reen,

reen, johon sekoitetaan tuoresta terwaa — woi-
tele sudilla Dewoisen kawio; mutta Dewoisen
pitää aina seisoman Lehman sonnasa; se on
päälle-luotettava konsti.

N:o 6.

Keyyni Sikoja parantaa.

Surwo kari Lammen terhoa (galläppel)
eli 3 hywin hienoxi Sialle, ja wäähä Sian
kiveä (orsten, Lapis Suillus). Nämät sekoit-
ta Saikinari, pählinän suuruderu; anna Sial-
le, silloin ja tällöin kesä kuitwalla erinomattain
— kuins panet niitä syötettän, on tämä
tarpeellinen, 14 päiwää ennen, ja kolme päi-
wää ennen kuin ulos otetan.

N:o 7. Ratso N:o 50.

Täitä, waarnikaita ja wäiweitä pois aiaa Wa-
sikoista ja Porsaista.

Siputa ainoastansa muutama pisar tupakin
öljyä silloin ja tällöin ihohon, niin ne pakenewat.
Pyhi Traanilla eli meren ajolla; eli Glä-
wällä hopiaalla, suolattomasa woisa. Nese Suo-
kanerwa wedellä, joka keitetään. Tee kytkyt
Tuomesta kaulaan, jota hajua wäiweet pake-
newat.

N:o 8. Rago N:o 25.

Sarwi-Kaawaille, Wuohille ja Lam-
paille, menestyperi.

Ota kansiä Niini puusta, ja pane E-
läinten juomaan, niin estetään monta tautia.
Kuins myös näet, ettei Gläin menesty ja mai-
dosa ehtyy; niin ota tätä kanssää kappale, joka
sar-

surwotaan eli leikataan hienoxi, ja annetaan
Gläimille haaliasa wedesä wäähän jauhojen kan-
sa; josta tulee hywä muutos.

Wielä, saitaalle Gläimelle.

Sakkaa pää ja pursto Räärmeeltä, kui-
waa sen wäli ruoto laudalla uunisa, surwo
hienoxi, ja anna täysi Raawaalle 1 luodi si-
sälle, nuoremmalle wähempi.

N:o 9.

Lampoille ja märehimättymille Gläimille
ja Lehmillä.

Ota Dhran ja Kukiin jauhoja ja jau-
hetuita maltaita yhden werta kumpiakim pa-
ne siihen wäähä Piverstikkua, pirun-pa-
kkaa, ja yri muna, jokaista Gläintä kohden,
ja wäähä Terwaa: kaikki nämät sekoitetaan yh-
teen Sillin taikka Silahkan suolaweden kansa
niin sakiari ettäs taidat kourallas ottaa — an-
na tästä Gläimelle 2 eli 3 aamua, hywä pallo
eli möhkäles.

N:o 10.

Warjellus wälkappale Lampaille West-tautia
ja muita tautia wassen.

Rago N:o 24, 25.

Antimonium crudum 6 luodia, Saltpie-
taria 4 luodia, Lawermarjoja 6 luodia, Zuli-
kiveä 3 luodia, surwotaan hienoxi, ja sekoite-
taan 4 kahmalon suolain kansa, yhteen kannuun
wanhaa olutta; josta sitten annetaan Lampaille
kahdesti wiikosa, erinomattain aamuilla ennen
kuin he saawat syödä eli juoda; ainoastansa Lu-
fikal-

sikallinen erältä, sitten kuin se on haaliari tehty; Lammas ei saa shöda eikä juoda kolme eli neljään tiimaan.

N:o 11. Rago N:o 87, 32.

Sewoisten Umpi-tautiin.

Surwo punasta lakkaa jauhoi, ja anna siitä Sewoiselle pensiasä juomasa, oluesa, joka wiisiin awaa.

Eli ota wanha Supakki piippu, krasaa se hynwari, pistä Supakkia koppa täyteen, sytytä, moitele warssi raswalla; pistä Sewoisten perä-suoleen, jonga se polttaa ulos muutamalla henkäyrellä, ja saa sontia.

Tämä on myös hynwä Sewoisten ruton aikana; eli uita Sewoista joka päivä, niin ei ne tule loukkaus tautiin.

N:o 12.

Koska Sewoinen on ajettunut mullkuista eli reitten wälisistä.

Ota uusia tiilikiviä, tee ne tulikuumari, pane laudalle, sowitza taka säärtten wäliin; wuodata sille kuumalle kiewelle ätikkata, eli wuohen riestä että se höhry lyö ulos mullkuihin, ja anna iso loimi rippua Sewoisen kuppeilla; Tee se 5 eli 6 päivää, siiri kuin ajettuminen ittestään sulaa.

Sautoa, humaloilla, malilla, pujolla, ja Liwersstikulla juomasa keitetynä, on myös hynwä sulamaan.

N:o 13.

N:o 13.

Paiselle eli kupulalle, Satula-wyöstä.

Jos ei se ittestään aukene, awaa se teräwällä weihetellä, ja puferra hynwin ulos märkä. Ota sitten poltettua ja hienottua alunata, josta jotain pannaan haawaan; Toisna päivänä pestään se wiinalla, josa on keitetty Agrimoniaa ja wiirakkia; sitten otetaan näkin kenkiä eli simpukan kuoria joita rannoilla löytään, joka poltetaan ja surwotaan pulwerixi, siihen sekoitetaan hienottua wiirakkia ja sokuria. Pirotä tätä pulweria haawaan, niin se paranee.

N:o 14. Rago N:o 37.

Ulkonaisiin wikoim Satulasta eli Siloista, kuin ne lyöttäwät Sewoisen.

Jos hri Sewoinen tulee löytetyri seljältä, niin että siinä talwen liha ja märkä jo näkyy; niin ruukataan seurawaista: Wiktrillia ja Utermönjää yhden werta kumpastain; Snkifääriä 4 eli 5 luodia, jotka surwotaan, ja sen päälle kaataan 1 kortteli wiinaa, keitetään uudeksa kruukusa ja wahto pois otetaan, sen jäähdytyä pestään haawa; niin se tulee puhtaari; sen puhdistettua tähän pulweri yrtistä Ortunga jurista ja lehdistä, Hauwin hambaisista ja ehrenpriisista, jota sormein wälisistä eli hynwäistä haawaan pirotellaan; kuivaa ja parantaa.

Eli: hierotaan se satulasta lyötetty paikka warsan polwen ruoholla. (Sungfru-twäl, polygonum piper.)

Eli: Saipualla ja palowiinalla pestään haawa.

Jos

Jos Satulan alla on Kupula, joka ei vielä ole määrille käynyt.

Niin on tuoret Lehmän sonta hyvä, sekoitettu suolalla ja etikalla, hywin yhteen hämmenetty, joka paiseen eli Kupulan päälle sidotaan; ja anna olla $\frac{1}{2}$ vuorokautta kostemata, niins ndet hyvän vaikuturen. Jos vielä tarvittaisiin, niin saat jälle panna samaa päälle.

Mutta jos satula on hiwuttanut ainoastansa karvat pois ja marras lettä; niin ota muurisaavia uunista, joka surwotaan hienoksi, joka sotketaan Etikan, palowiiinan ja Kanan munan wallian kanssa, että se tulee plaastariksi, joka pyhitään riewulle, ja pannaan wamman päälle: auttaa totisesti.

N:o 15.

Jos hewoisen jalat heltyy sannasa ja ruodikosa.

Lämmitä wettä ämpäriin, wispilöise siihen sooppaa, ja pidä siinä Hewoisen jalat vuorotellen, josta ne kohta paranewat.

N:o 16.

Jos hewoinen eli muu Eläin tulee madon pannuksi eli Kärmceestä pistetyri, eli muulta myrkylliseltä itikalta purruksi.

Anna Hewoiselle eli Lehmälle 1 luodi Eheriaakia wiinasa eli haalosesa oluesa; mutta Lampaalle puoli. Tämä on myös willi Koirilille hyvä, eli anna 4 Röhöwärin Etikkata; pane putken ja alannin juurta, purtua pajun kuorta, suolan ja happoimen leiwän kanssa, haawan päälle.

Wielä

Wielä Toisin, Käärmeen pistoa wasten.

Ota sammalta elizjälälätä wanhoilta aidoilta, kisan juuston ruohoa ja malia, jotain kumpiain, keitä wanhasa oluesa, kannen alla, että $\frac{1}{2}$ on kokoon kiehunut, niin olut waatteen läpi ulos puserretaan jälle pataan; Tähän surwotaan tulikiwe peukalon werta, yri lusikallinen terwaa, ja kappale talia eli wanhaa ihraa Kanan munan werta, pannaan jälle kiehumaan, kannen alla, että ne kaikki hywin ynnä kiehuwat; kuin se jähtyy niin, että Hewoinen sen karsii, niin pidetään sen pää ylhällä, ja kaataan maklara sarwen kautta kolme lusikallista kumpaiseengin sierameen; yri riepu kastettu tähän keittoon, pannaan ajaneen paikan päälle. Sitten ratastetaan Hewoinen lämpymäri, ja ei anneta syödä eikä juoda 6 timaan.

Sitten kuin Hewoinen on ajettu, otetaan pujoja ja keitettyä humaloita eli hiiwoja, jotka keitetään kaljasa, ja pannaan, wäähä ulospuserrettuna, paiseen päälle, ja sidotaan muulla waatteella, ja annetaan olla $\frac{1}{2}$ vuorokautta.

N:o 17.

Kuin Hewoinen on lapaantunut (Wofallen).

Otetaan äkermönja, Swartrot juuri ja lehdet, wintergrön, Celadonia, Tormentilla eli puna juuri, winterblomma, kisan juusto, kamillin kuffia, kummastain kourallinen, jotka kaikki keitetään juomasa, ja lämminnä päälle pannaan, ja lämmitetään aina uudesta; mutta Hewoista pitää kahdesti päiväsä warojen ajettaman alas mäkiä; sidotaan myös terwes jalka ylös ja hyppäytetään alas mäkiä, taluttain sillä

fillä kipiällä jalalla — — —. Eli hierotaan lapaa ja oskapäitä väkewästi Tiilikiwellä ja lämpymällä Soopa wedellä.

N:o 18.

Kuinga Hewoisen saattaa pitää hywäsä lihassa ja woimasa wielä 20 Talwiasna.

Ota Huhti- ja Peka-Ruusa, kuin Hewoiset on heikommat, $\frac{1}{2}$ kappaa rukiita, pane kuuwaan rauta pataan, hiilistölle, pahda ne hywin, mutta älä polta; hämmennä puulla wälittä — pidä kansi padan päällä. Kuin nämät rukiit jähtyy; surwotaan ne, ja annetaan Hewoiselle kourallinen, aamuin ja illoin, jälkeen juottamisen, ja heinäin päälle.

N:o 19.

Uwoimiin, Hewoisen ja Eläinden, haawoin

Ota suoloja kahmalollinen, pane pusstiin, joka hywin läpimärjärei kastellaan, ja pannaan poroon ja tulisia hiiliä päälle, koska se niin on $\frac{1}{2}$ tiimaa liedesä maannut, surwotaan suolat hienori, ja pirotellaan silloin ja tällöin, haawaa, niin se paranee, haawa pestään lähde wedellä, eli ihmisen kulella.

Eli: keitä wanhaa woita ja ihmisen kusta, ja kaada haawaan, peitä riewulla.

Eli: ota kahmalo katajan-marjoja, surwo ne: puum-öljyä $\frac{1}{2}$ korttelia, $\frac{1}{2}$ tuoppia palowiinaa, pane lämpymään uuniin eli poroon, potellisa seisomaan 3 eli 4:xi päiwäri, huiskuta wälittä: woitele sulalla, eli kaada haawaan sisälle; parantaa pian. Se on myös ihmisten haawoille hywä.

Eli:

Eli: woitele Tarpentin öljyllä.

Eli: pese haawa usein Saltpietari wedellä, eli moder-luutilla.

N:o 20.

Sawistuneille Hewoifille.

Kuin sawi on tärkennyt Hewoisen ihoon, leikataan eli keritään karwat pois. Ota sitten piki-sawia ja sotke se oliuen kanssa, niinkuin muurari-sawij; sido sitten se Hewoisen iholle, muuta aamuin ja illoin, niin se paranee.

N:o 21.

Täisä eli wäiweisä oletat warfat.

Seulotaan tuhkaa päälle, eli pestään lipiälä, eli suo-kanerwa wedellä; eli Tää ruohon siemeniä ja kruutia kuffaroon kaulaan ripustetaan. Suitaan usein, sualla ja kuusen haaila.

N:o 22.

Estää parmoja ja itkoita Eläimistä.

Woitele sarwein wälittä ja juurelta merettäjolla eli Traanilla, eli keitä Traania wedesä ja pese sillä, ufos laskeisa, niin pakenee sekä parmat että sudet. Mutta karwa lähtee kelasan päälle.

Eli: keitä männyn kerkiä padallinen, pese sillä wedellä joka on pikkinen, ei pysty enää parman hammas.

N:o 23.

Etä Lehmät hywin lypsäis.

Ota kuuwa Calmusta ja Liwerstikkuä, leikattua hienori, lusikallinen kumpastain, pane tygö leikatuita kynsilaukan kynsiä 2:xi ja
B
hie

hienori surwottua Sulikiweä $\frac{1}{2}$ lusikallinen; jotka kaikki sekoitetaan, kahden kahmalon mal-
lasten kanssa jotka jotain kastellaan: See saman
werta joka Lehmälle, jotas silloin ja tällöin tai-
dat sisälle antaa joka 6:des wiikko.

Kuin Lehmä poikii, anna hauteeri poltti-
jaisia, herneen warssia, nauriita, kaalia,
nauriin nattoja, kyrweliä, röpötoja, pyör-
tänsä-kukkia — — — jauhoja ja suoloja hau-
teen päälle — että Lehmä juopi hywin, niin
maito suonet aukenewat, ja lypsää runsaasti.

N:o 24.

Lammasten Westi-tautiin.

Ota Raatteen juuria, kuivaa, surwo; an-
na lusikallinen suolan kanssa, maltaisa jotka on
kasteltu, Lampaille.

Katajan-marjoja kourallinen, suolo-
ja, maalia, kauran-jauhoja, Lawer-mar-
joja, saman werta ja lusikallinen terwaa Lam-
masta lohden, surwotaan, sotketaan, pannaan
kroopille kaimetun pölkyn päähän, kuivataan
kowiari, pystytään kesselle Lammaas karsinata:
jota Lampaat nuolewat mielellään suolan täh-
den; ja tulewat warjelluxi westi- ja keuhko-tau-
distä. — — — Että syöttää Kataja ja myös Le-
pän-lehtiä kohta syrystä, eli männnyngin-
hakoja on hyvä Lampaille, estämään westi-
tautia. Katso N:o 63.

N:o 25.

Nistä tietään, jos Lampaat owat
Terweet eli ei.

Kokoa Lepän-lehtiä syrystä, syöttää Lam-
paille

paille Tammi-Kuusa; jotka syöwät niitä, owat
terweet; mutta jotka moittiwat, owat epäile-
mätä sisältä sairaut; sekoita silloin heidän juo-
maansa niinen kansaa. Katso N:o 10. 8.

Jos monet punaiset suonet on Lampain
filmisä, niin ne on terweet; mutta jos suonet
on walkiat, niin ei Lammaas woi hywin.

N:o 26.

Saada Kanat hywin wiriässi munimaan.

Anna joka Kanalle Maalis-Kuusa kerran,
ja Elo-Kuusa 4 eli 6 jänexen lokaresta, Eliisot-
kun sekaan; jos useimmin syötät, niin Kanat
munii kuoliari ittensä. Eli: anna nuorelle Ka-
nalle, kuin se ensin rupeaa munimaan, puoli
tuoreesta mateen marasta, pienixi palaisixi pe-
panoittu, Eliin sekaan; niin siitä tulee hyvä
Kana munimaan.

N:o 27.

Ettei Kärwäiset kessällä istu Eläinten
awoimiin haawoin.

Woitele haawa Kruusmintulla eli sen
mehulla. Eli keitä Lawer-marjoja wedesä,
ja woitele sillä.

N:o 28.

Sewoisille, warjellus Taudesta.

Päsin kellukkaat 1 naulaa (Baggesöta, gen-
tiana) Fœnum græcum ja Lawer-marjoja
kumpiain 1 luodi, kaikki hywin hienori surwo-
tut; annetaan Sewoisille syrxiin ja kewain Up-
peisa 12 eli 14 päiwää niin paljon kuin 3 hy-
peen wäliin mahtuu, ja silloin annetaan heille
haliata juoda.

B 2

N:o 29.

N:o 29. Rako N:o 18.

Parannus kaikkein suurimpiin tauteihin Hewoifilla, ja paras warjellus, ja pitää heitä terwennä ja lihasa.

Ota Apothekista Hepar Antimonii, joka tehdään Spiteglaasista eli Antimonium Cruudumista ja hywästä luttratusta Saltpietarista; 2 naulaa. —

Tästä on määrä antaa terweelle Hewoifelle 1 luodi; Mutta jos Hewoinen on lamaantunut, ei syö, rasitetaan madoilta, ja sen veri on saastainen, kuin se hiljan syryllä ja warhain lewäillä on pidetty ullona, eli talwella syönyt tunkkauneita heiniä, niin annetaan 2 luodia.

Hewoinen pitää illalla ennen hywin juotettaman, mutta koko yön oleman ruata; aamulla sitten $\frac{1}{2}$ Tuoppia kauroja kastellaan, johon tämä satsi pulweria, 1 luodi sekoitetaan eli Saikinasa eli kiiisa kurkkuun pistetään, ja annetaan syödä kauruja päälle. Tiiman perästä annetaan hänelle haliata wettäjuoda halun-perästä; jota tarjotaan joka tiima puolipäiwään saakka.

Tälkeen puolenpäiwän saa hän wähan tuon heiniä, eli wäha kauruja ja siippua.

Jos hänellä on suonen weto ja kurkku eli päätauti eli muuton lamasa, annetaan jolta 8 eli 14 päiwä. Hyödytys tästä on: Se puhdistaa, ja perkaa Hewoisen helposti, puhdistaa weren wahingollisista sitkeistä kinoista hien ja weden kautta.

Tämä on wisin ja wakaisin lääkitys päätautiin, suonenwetoon ja matoon ja muihin outoihin siisäksin Hewoist-tauteihin —

He:

Hewoinen saa tästä ruokalyhkin, wahwistuu, tulee lihawaxi, ja menestyy halwimmastain konnusta.

Ota waari: Jos sinä teet itte tätä pulweria, ja sihtaat, niin älä sitä sihtiä ihmisille ruukaa; sillä 10 pippurin marjan werta saattaa ihmisen oxennuxelle, kuolemaan.

N:o 30.

Sisältösin, Hewoisten ja muitten Eläinten tauteihin.

Ota punasta Bolusta 6 luodia, walekiata bolusta 8 luodia, pirun-palkaa 4 luodia, Sulikiweä 3 luodia, Anixia 5 luodia, surwo, sekoita ne, tästä anna potewalle Hewoifelle eli Rahwaalle 1 luodi lämpymäsa oluesa kolme aamua perästyriin — ratusta sitten Hewoifella, lämpymäxi joka erällä — älä anna ruokaa, ennen kuin 3 tiiman perästä — niin se pian paranee.

N:o 31.

Kurkku- ja pää-tautiin ja köhään eli yskään, Hewoifille.

Ota wiiji kanan munaa yöri Etikkaan, ja kuin tuoret aamulla owat jotain pehmenneet, tartu Hewoisen kieleen ja wedä se ulos, nalkkaa kokonainen muna kitaan että se sen nielee — joka aamu.

Eli: anna Hewoifelle jästiä (käytettä) ja ratasta hikeen, auttaa pää-tautiin.

Jos Hewoifelle annetaan syryin ja fewain tippua sulikiweä (dropp-swafwel) lioitetuisa kauroisa, niin hän on wapa eli frii sinä vuonna kurkku- ja päätaudista. Rako N:o 2, 3.

N:o 32.

N:o 32. Raho N:o 11.

Hewoisten Umpi-tautiin.

Ota wiisi naulaa herneitä (papuja) liota wuorokausi wedesä, kaada wesineens kattilaan kiehumaan liiwaxi, siiwihite liemi, anna Hewoisen juoda, ilman muuta juotawata. Saitaan myös toistamiseen wettä päälle panna ja keitetää. Hewoiselle annetaan tämän juoman jälkeen kauroja rukiisten jauhoin kansa—Jos ei hän mielellään joiisi tätä lientä niin kaada siitä 4 korttelia kirkkuun; kuitengin että se on imeviä ja makiata; niin juowat ne ittengin.

Eli: Anna Hewoiselle Saipua-wettä, walkiasta saipuaista tehty, aamuin ja illoin kaxi korttelia lämminnä, ja puolipäiwinä lämmintä jauho-juomaa kolme eli neljä päiwää peräsuksaa, jos niin tarpeellinen on.

N:o 33.

Jos Hewoinen on Wesi-ummella, eli ei taida kusta.

Surwo krawun-kiwiä, anna sisälle lämmäsä juomasa, auttaa kohta.

Eli: ota Sääwenpuumia (Säwenbom, Sabina) keitä puolesa tuopisa olutta, siiwihite, ja kaada siihen tygö yri jumfru liin-öljyä, anna Hewoiselle sisälle, auttaa tosiaan, on usein koeteltu.

N:o 34. Raho N:o 18.

Että yri Hewoinen 14:sta päiwän sisällä lihoo ja kostuu.

Kello neljä aamulla annetaan hänen ensin juoda, ja 2 tiiman perästä pitää hänen saada kaxi

kaxi kahmaloa herneitä, jälle kello 12 kaxi kahmaloa — jälkeen puolenpäiwän kello 4 juotetaan, kello 8 samoin herneitä. Kuoki niin 14 päiwää, niin Hewoinen tulee lihawaxi kuin tukki.

N:o 35.

Hewoisten ruokosta ja forjauksesta.

Möllisestä ja ankarasta työstä ja ajosta, erinomattain jos ei hywin rostita Hewoinen, lamaantuu ja menee pilalle, ja maha kokoon ry-pistyy.

Ne kaxi wahwaa suonta, jotka on mahan alla ja menewät suolille eli kupeille, tulewat tangiari, ja kokoon wetäywät. Jos kesa on parataan se uimisella, eli woidellaan kupeet wanhalla ihralla. Hewoisella ratastetan joka päiwä ja suonet wänytetään joka päiwä siji kuin ne pitenewät ja pehmenewät.

Hewoisella pitää maha olla aina täynnä. Jos Hewoinen on hywäsä libasa, annetaan wähemmin heiniä, olkia eli kauroja. Siilppu lyöttää Hewoisen hampaat.

Ei millään Glaimellä ole niin runsas ulos-höyryäminen kuin Hewoisella; sentähden pitää häntä usein suittaman ja krawattaman, muutoin on kaikki ruokkoaminen turha. Ei haittais jos Hewoinen jossus pestäisiin wedellä ja saipualla ja uitettaisiin. Kello neljä pitäis Hewoinen juotettaman, kello kuuteen suittaman, ja saaman wähä heiniä ja kauroja, kello kuuffillalla juotettaman, ja heiniä eteen, oljen runsuja alle maatareen.

N:o 36.

N:o 36.

Xri hywä Silmä-salwu Sewoisille, kuin
Kynsi on silmästä, oppineelta Se-
woisten Korjasalta koetettu.

Sta walkiata hunajata xri lusikallinen,
walkiata wiktrillia (puolan suploja eli sil-
mi sokuria) ja walkiata wiinsteniä, kummastain
pääskysen munan werta — sekoita, pyhi Sewoi-
sen silmään sulalla; mutta jos ei se olis kyllä
wäkewätä, pannaan siihen lisäri yhden werran
Spansegröönää joka on hywin hienoxi
surwottu.

Silmään taitaan myös puhalttaa suoloja
ja saltpietaria, kynän eli oljen kautta.

N:o 37. Ratso N:o 14.

Satulasta eli Siloista, eli langoista lyö-
tetty Sewoinen.

Piroita sokuria haamaan, kuin se wielä
tuores on ja puhtaari pesty, niin se paranee.

Eli: polta herneitä jauhoxi yhdesä pannu-
sa, ja surwo puhdasta suutarin pikia eli hart-
tia pulwerixi, sekoita ne, ja piroita haamaan.

Eli: anna wiktrillia sulata äkeäsä Etikasa,
kasta siihen waate, ja pane se haawan päälle.

Eli: Sta limpun eli muun Kukiisen lei-
wän kuori, niin suuri kuin haawa on, lämmitä
se hiilillä; sitten ota palo-wiinaa, wähä
wiinatikkata ja walkonen kahdesta munasta,
lyö maljaan ja hämmennä yhteen. Sta sitten
se paistettu leiwän kuori, ja pane siihen liko-
maan ja pane se niin paiseen, kupulan eli ha-
wan päälle. Tee se 3:sti peräkanaa.

Jos

Jos paiset eli kupula ei siitä lasten eli
alene, niin ota 8 luodia Bolusta, 1 jumfru
palo-wiinaa, Ghrenpriisi wettä, 4
luodia hapointa taikinata ja walko-
nen 3:sta munasta: Tee xri sakia woide siitä
ja woitele wamma sillä — — Mutta jos se
lyö auki ja ajaa, niin awaa se pitkin päin,
ja kylwää siihen wähä kalkkia, joka kuluttaa
sen pahan pois ja tekee haawan puhtaari — —
sillä wälillä valmistetaan tämä salwu:

Sta Serpentin- ja walkian liljan-
öljyä, haawan kantain eli saanipuun öl-
jyä (popoleum) kummastain 4 luodia: Sil-
werglittia, blyhwittia, spansegröönää
kummastain 1 luodi — — pane nämät kaikki
yhteen pannuun, ja anna ne hywin kokoon su-
laa, siri kuin se tulee yhderi salwuxi eli sa-
kixi woiteerix; Sta sitten hampan robtimia,
pyhi niihin salwua ja pane haawan päälle.

N:o 38.

Rupisille ja Kapisille Sewoisille.

Sta kustiis-pesä, tee siitä lipiä, ja pyhi
sillä se köhnänen paikka: Sen kuiwaunna, kasta
se kufella, johon Saltpietari ensin on su-
lattu.

Xri hywä Kapi woidet.

Sta harmaata Sulikiweä, Kruutia,
kumpiain $\frac{1}{2}$ naulaa, Laweröljyä, Glawä-
tä-hopiata kari naulaa.

Glawähopia ynnä laweröljyn kanssa pan-
naan yhteen muottiin eli kruukuun ja hywin
hämmentään, että Glawähopia kuolee — —

Sitten

Sitten kaataan kaikki yhteen pannuun, sulataan ja hämmennetään; että siitä tulee salwu, jolla se kapinen Hewoinen woijellaan.

Mutta edeltä kättä Hewoinen pestään ka-pi-paikeista tällä lipiällä.

Ota kataban tuhkaa, kanan paska ja wiktrilliä, jotain arwon jälkeen, keitä weseä lipiäri, anna laskena, pese olki-wispilällä, että weri näky; wasta kuin Hewoinen ulkona ilmafa kuitwaa, woitele edellä mainitulla woiteella.

Mutta semmoinen kapinen Hewoinen pitää myös, ennen kuin se pestään ja woidellaan, sisälle saaman tätä werta verkaawata pulweria.

Lawer-marjoja, Fœnum græcum, Sâf-wenbom, kumpiain $\frac{1}{2}$ osa naulaa; harmaata tulikiwiä 3 luodia, walkiata aiwastus juurta 2:xi luodia, Suoloja kourallinen; nämät surwotaan seansa, josta annetaan Hewoiselle appeisa, jotka kastellaan, ettei pulweri pois tomahtaisi — Tämä ulosajaa kamin paremmin, ja Hewoinen tulee sisällisesti puhdisteturi.

R:o 39.

Parannus-kiwi Hewoisten wammoille.

Ota Alunata ja Wiktrilliä, kumpiain 1 naula, Spanstgröna 3 luodia, Salmiakkia 3 luodia; kaikki surwotaan jauhori: Ota sitten muotti eli klaseerattu kruuku, ja kaada tätä pulweria siihen, pane hiilistolle, ja anna se niinkauwan kiehua, alinomaisen liikuttamisen eli hämmentämisen alla, jonne se niin kowari paatuu — — — Hewoisen saadessa kapia, ulkonaista haawaa, hinkkaupi ja lyötthyy, pane w ä h ä

wähä tästä kiwestä lähde weteen ja pese sillä haawaa puhtaari kari eli kolme kertaa päiväsä: niin se kyllä paranee.

R:o 40.

Että estää kaikenlaisia Eläinten tauteja ja kuolemata.

Ota 8 luodia Spitzglas (Antimonium crudum) yhden werran Tulikiweä ja Salt-pietaria, 6 luodia Siankuoleman juurta (Swin-döds-rot), ja saman werran Angelikata ja Alannin juurta; nämät hienotaan ja sekoitetaan yhteen, josta aika Raawaalle annetaan 2 luodia, nuorelle 1 luodi, ja wafikalle $\frac{1}{2}$ luodi, kerralle, lämmitetysä oluesa, joka pitää tapatumen 2:desti joka toinen päivä, jos tarwitaan, auttaa Sumalan awulla.

R:o 41.

Jos Lehmän jalat ajettuwat ja paisuwat.

Surwo Ruusun kukan lehtiä (Fläder-blad) Sian ihralla, pane waatteelle ja kääri jalan ympäri — — Eli: Ota pellowan-siementä ja Hirskrhniä, ja keitä ne Etikasa ja sido lämminnä säären ympäri.

R:o 42.

Jos Lehmä on sarwensa loukannut, särkenyt ja pois pustenut.

Ensin sarwen tohlo eli sohlo pestään wiin-etikalla, suolalla ja öljyllä seansa. — — Sitten otetaan wanhaa ihraa, terwaa, kuusenpihkaa, sulataan ja sekoitetaan, ja pannaan haawan päälle, niin se paranee.

Eli:

Eli: Ota nokia, suoloja ja vanhaa
ihraa yhteen sekoitettu ja sido ympäri Joh-
lon.

Ihrankalwo päälle sidottu, parantaa
myös hywin.

N:o 43.

Jos Lehmä kusee wertaa.

Anna hänen juoda kirnupiimää, eli
omaa kustansa.

N:o 44.

Jos Lehmän eli Naudan kaula eli leuwat
ajettuwat.

Pese se suolaisella wedellä, ihmisen kufella,
eli parannus-kiwen-wedellä N:o 89. —
Ota sitten sitkiätä pikiä ja Sian-ihraa,
sulaa se yhteen ja voittele sillä paisunto.

Niin pian kuin luondokappale siitä para-
nee, niin pitää se slabattaman eli myytämän
slahtarille, sillä sama ajettuminen tulee useim-
min, ja Eläin kuolee.

N:o 45.

Nautain ulko-tautiin eli wetelään.

Surwo tammen-lehtiä ja Lawermarian
kuoria hienoxi ja anna Eläimelle maidosa. Eli
polta wanhoja kengiä jauhoxi ja anna sisälle
oluesa, auttaa.

Wafikkain watturiin, keitetään Pie-
tarin kukkia (kryhni-kukat, pyörtäno-ruohot,
millefolium achillea) oluesa ja annetaan juo-
da. — Eli hienoa puna-kriitua eli wal-
kiata-kriitua juomasa juotetaan. Kuin wa-
rahin jauhoja wessiin pannaan Wafikoille,
tulewat ne watta-tautiin ja kuolewat, ja kuin
ne paljon juowat.

N:o 46.

N:o 46.

Sarwi- ja sorkka-wikoin.

Sulaa pikiä ja öljyä yhteen, ja pöbi sen
päälle, se on myös pärahkuneille sorkille hy-
wä.

Rago Sarwi wikoihin N:o 42.

N:o 47.

Työlääseen Lehmän poikimiseen.

Tunge sywältä Lehmän kurkkuun 6 eli 7
sipulaa, niin hän helposti poikii ja selwiä wa-
sikasta.

Eli: Ota Sipulin-kuoria hywä osa,
pohya ja safrania, keitä juomasa ja anna
2:sti eli kolmasti, autta Wafikkan poikimiseen
pian.

N:o 48. Rago N:o 23.

Etä Lehmät hywin lypsäsit.

Hakkaa ruobeiri liiwerstikkaa, huonet-löökin
juurta ja walkiata Apeliasta, ja sekoita niitä
wihkoon, se Lehmä joka niitä syö, lypsää hy-
win.

Eli: Ota Fänkoolin siemeniä eli ruoho-
ja, Ruminaita, Tillin siemeniä, Liwer-
stikun siemeniä, Lawermarjoja, pimpinella
(kangas kumina), Safrania ja Lirot-
kaan nahkaa, yhtä paljon kumpiain: anna
Lehmän juoda 8 päiviä; lypsää oiwa lailla.

N:o 49.

Marttauneille Eläimille, ja joiden maito ei
ole laadullinen.

Leikkaa eläintä hännän päästän poikki puo-
lin jötain sywään: pane haawaan 9 ohran jy-
wää, sido punasella weran tilkulla, ja anna
olla koskemata 9 wuorokautta, sitte awaa ja
ota side pois. Eli

Eli: Leikkaa häntään että werta tulee, ja hiero suoloilla, eliikä leikkaa ohran olkia silpuri, ja hiero millä.

N:o 50. Rago N:o 7, 21.

Saada pois Täit ja Wäiweet, Waarnikat ja Syöpäläiset Eläimistä, Sewoisista ja Porsaista.

Keitä Säwenboomia eli wäähä Fläderiä, eli Sabadilla siemeniä wedesä, ja pese sillä Eläin — — salpaa se täinen pois muista, ettei Täit matele toisiingin.

— Eli: Keitä Perttulien aikana Suo-
Panerwia wedesä, että woima hywin ulos lähtee: sillä wedellä pese se täinen Eläin; niin lämminnä kuin mahdollinen on.

— Eli: Dta sammuttamatointa kakkia niin paljon kuin tarwitaan, keitä se wedesä ja pese sillä, niin täit pois tippuvat.

— Eli: Dta kakkua nauris öljystä (Kofolja), keitä ne wedesä, ja pese sillä, niin syöpäläiset wisstiin katoowat.

N:o 51.

Tyrehyttää werta Eläimistä ja Ihmisistä.
Polta wanha hattu eli huoppa tuhvari, joka kastetaan lämpymään lin-öljyyn, ja sidos-
taan päälle: Eli, jotaas pikemmin saat, Si an-
sonta lämmin eli kylmä, sidos päälle.

N:o 52.

Eläinten kieli Sampaan eli Talmastaan.
Jos Nauta ei tahdo syödä, waan ottaa
heinät suuhunsa ja kohta ulos pudottaa; niin
katto

katto jos ei kieli ole werinen — jos niin on:
Kaada eläin, tartu kieleen wanhalla liina riev-
vulla, krapaa pois weihetellä kaikki Salma, kina
ja weri, kuin siinä on. Kuin se on purkis, pis-
tellään se neulalla muutamiste, ja hierotaan jä-
listä suoloilla.

Eli Toisin.

Sakkaa ikeneitä weitten kärjellä, hiero sit-
ten kieltä, hampaita ja ikeniä suolalla, hie-
nori surwotulla harstilla (käfi tahwolla) ja noel-
la, willasen riewun päälle pantu.

N:o 53. Rago N:o 45.

Jos Eläin on watta eli Ruisku-taudilla.

Anna sille puna multaa, jolla huoneita
maalataan.

Eli: kasta usein tulista Terästä siinä we-
desä, kuin Eläimen pitää juoman; jota useim-
min teräs siinä sammutetaan sitä parempi;
mutta älä anna juoda muuta wettä.

Sama on myös hyvä waturilla ole-
wille Wasikoille.

N:o 54.

Eläinten Ummella ollesa ja mahan
turwuttaisa.

Annetaan tuoresta jästä (käytettä).

Eli: Keitä tuoreita hampuja kuidun ja
siemenen kanka oluesa, johon pane sekaan $\frac{1}{2}$
luobia surwotuita Piiren paskoja, ja anna
Eläimelle: auttaa.

N:o 55.

N:o 55.

Ruin Lehmä on letty eli lennorisa, suonivedosta; eli ampu- ja lenno-taudisa.

Tämä tauti tutaan siitä: Jos luondokapale äkisti kaatuu kumoon, täristää ulos säärensä ja jäsenensä, koko ruumis vapisee, ja välistä wahto käy suusta: Silloin otetaan wanhaa woita, etikkata ja saltpietaria, sekoitetaan yhteen, jolla selkä woidellaan, ja sisälle ihoon hiwutetaan.

Eli annetaan sisälle palonwiinasa, Hjerneria 1 jumfru, eli Kynsilaukkaa, pirunpaflaa, kruutia ja tulikiweä.

Ruin Wasikka on letty ja wäantää päättään kaniin; niin sibo hirwen suoni kaulan ympäri.

N:o 56.

Hiki-tautiin, eli kuin luultaan Maran eli painajaisen ajawan yöllä Eläintä.

Merkki siihen on: Eläin tulee, erinomastain, yöllä niin märjäksi naretasa, että hiki tippuu karwan päistä, eli jos kädellä pyhitään, kaistelee sen.

Tätä vastaan keitetään kannen alla oluesa eli sahdisa yri ruoho Alchemilla, päästyksen pesä, tammen eli haawan lehdet ja annetaan nandan juoda. Putken juurta, suolain kansa annetaan wiinasa.

N:o 57.

Jos perä-suoli on ulostunkennut.

Keitä lanka wihti wanhasa oluesa, ja sibo lämminnä päälle ja sowitz sormilla sialleen. Tuomenmarjain mehulla woidella, saat-ta suolen sisälle wetäymään.

Eli

Eli keitä hongan kaarmuja ja lepän kuoria hienoxi raspatut, maidosa ja haudo sillä.

N:o 58.

Liita, kalwo, kynsi eli häiwä Eläimen Siimäsa.

Sta kewailla mateen mara, ripusta aurinkoon, niin siitä tippuu raswa, woitele sillä aamuin ja illoin, sulgalla silmää, niin se kuluttaa häiwän. — Jos tahdot panna toisen werran suoloja sekaan, niin se on sen wäkewampi — ongi-lieron eli matoin öljy tekee saman.

N:o 59. Katso N:o 123, 22, 26.

Ettei paarmat, sääsket, hyteet, munkkilaiset ja kärwäiset kesällä Eläimiä puris ja imis.

Pyhi heitä yleensä Traanilla eli meren ajolla eli malilla, eli pumpun ja agurkan leh-dillä, eli warsan polwen ruoholla, (persicaria), eli hienotetuilla Lawermarjoilla Traa-nin kansa — niin ne saa rauhan.

N:o 60. Katso N:o 9.

Eläimelle, joka on märehkimätä.

Se tulee pahasta kondusta: mutta leikkaa sitä kormaan ja hiero kieltä suoloilla: eli, hiwuta kurkkulakea suolalla ja wiinetikalla; niin se saa ruoka lystin.

Jos yri Nauta ei tahdo syödä taudin tähden, niin sekoita rukiin kiiitä haliaan weteen ja anna sen syödä ja juoda.

Märet-kino toiselta Lehmältä, suuhun pantu pian wälittä auttaa.

G

N:o 61.

N:o 61. Käsko N:o 23, 48.

Kuinfa Lypsy-Lehmät pitää oikein holt-
hottaman.

Ne pitää usein päivästä ruokittaman — ja juotettaman — — Wesi lisää maitoa — sen kirkaampata sen parempi. — Jää-tyhmä wesi tuffii maito suon t: mutta aiwan lämmin ei ole myhös hywä; kesa pensä wesi juomari on paras.

Että sen paremmin maito-suonet aukeni-
fit ja Lehmä heruifi, niin keitä heinän piitä wedesä, liwerstikun juuren ja ruohon kanka, fänkoolia, anixia, kuminoita, surwotuita lawermarjoja, pimpinella, kyrweliä, poltti-
aista, nauriin-naattoja, kaalin-lehtiä, ja muita maitoa kartuttawia yrtejä ja sekoita samaan juomaan, tämä wäki-mehu muutamina päivinä, niin Lehmä heruu maidolleen.

Yri hywin katottu Lehmä antaa Ruottisa 4 ja 5 kannua päivästä, Skänisa enemmän, Hol-
landisa 8 ja 10 kannua ja Sweitsisa 18 kan-
nua.

Kohta jälkeen poikimisen pitää Lehmän saaman hyviä nurmia, ja että ei hän suutausi kuitiin heiniin, pitää hänen joka päivä saada silppua eli haudetta heinistä ja olistaj, sillä kuin oljet leikataan silpuri ja lioitetaan ja kei-
tetään lämpymäs wedesä wahan suolan kanka, niin se syö paljon terveemmin.

Kuumenista Haudet, ei kelpaa, se tuf-
tii suolet, ja kuituaa Lehmän ja tuffii maito-
suonet. Rukiin-oljet ovat paremmat Lypsy-
lehmille kuin kauran-oljet; sillä kauran-oljet
kuiwaawat maidon, kobbottawat hampaat irral-
le; mutta lampaille on kauran-oljet terwelliset.

U t a-

Utareet ovat niinkuin lähteen filmät, jota
enemmän sinne wettä juoree, sitä enemmän se
ulos laskee; sentähden pitäis Lehmä 3:sti päi-
wästä lypsettämän, ettei maito ennättäis
paatua utareihin. Kuin Lehmää lypsetään,
niin sen pitää tapahtuman tasan, riskisti, ja
hywin tyhnni lypsettämän.

Karjalle pitäis aina mieli hywäri annetta-
man suoloja; sillä suola pitää Lehmän hywäl-
lä karwalla ja lisää maitoa. Yri leiwiskä
Maito-lehmälle wuodesa ei ole liijari, kyllä se
sen runsaasti maraa. — Taputella ja suoloisel-
la äänellä puhutella usein Lehmiä, tekee heitä iloi-
semmaxi ja auttaa paljon menestyreen. — — —

N:o 62. Käsko N:o 47.

Nitä Lehmille on hyödyllisin antaa, poi-
kimisen jälkeen.

Kuin Lehmä on Wasikan poikunut, anna
hänelle ensi kerralla syödä rukiista leipää,
suoloja, maltaita, kynsilaukkaa ja tuli-
kiwiä. Siitä tarttuvat hampaat lujemmari,
woima wahwistetaan, maito lisäyhy, ja Lehmä
paranee pikemmin Härille.

N:o 63.

Että estää tauteja Lampaista.

Lammasten ei pidä talwella useimmin saa-
da juoda kuin joka toinen päivä: jos ne useim-
min juotetaan, saawat taudin ja kuoleman.

Riitten tauteja estetään N:o 40.

Eli: Ota karheeri jauhetuita Dhria, kui-
wia Maalin-knuppia, hampun-luita, sur-
wotuita lawermarjoja ja suolaa, jotain

G 2

kum-

Kumpiakin ja anna Lampaille siitä, syryllä sisälle otettua Mikkelin ja Marian päivän välillä 3 ilta joka viikko; ja älä anna heidän niin pian saada juoda sen päälle. Tämä on myös hyvä wesi-tautiin, ja muihin ryhtyneihin wikoihin. Katso N:o 24.

Wielä hyvä puostaro Lampaille.

Anna niille surwotuita Katajamarjoja suolan kansa ynnä kaurain, on myös hyvä.

Eli: anna heille Kataja wettä wahan malin ja suolain kansa, on myös hyvä terweellinen juoma, hyvästä waiikutuksesta.

NB. Anna Lampaille usein kylää suoloja ja malia nuollapteen, niin owat ne warjeldut taudista ja ne sairaahtin kostuvat.

N:o 64.

Lammasten umpi-tautiin.

Lampaalle annetaan 2 eli 3 lusikallista tuoresta jästia lämpymäsa oluesa: — Eli: puoli luodia hywin surwottua tulikiweä kullekin, riefasa.

Eli: kullekin $\frac{1}{2}$ osa luodia surwottua spitsglasia (Antimonium crudum) kauran jauhoen ja kusen kansa taikinari sotkettu ja sisälle annettu.

Eli: Keitä koiwun lehtia kourallisen humalain kansa: autta kuin siitä kortteli juotetaan.

N:o 65. Katso N:o 25.

Etä tietä jos Lampaat owat kaikki terweet.

Keitä malia (koiruohoa) kotwan aikaa wedesä, ja kuin liemi on jähtynyt, anna siitä Lam-

Lammasten juoda, se Lammas joka ei tahdo juoda pitää lahdiri, mutta muut Elo-lampairi säästettämän.

Muutammat ottawat haawan kuorta ja keittawat sitä 2 eli 3 tiimaa. Sitten antawat he sitä keittoa Lampaille, kuin ne on olleet 2 eli 3 päivää sisällä.

Toiset jälle koettelewat tällä tapaa: he keittawat haawan kuorta, malia ja lepän kuorta, ja andawat lekrinä Lammasten juoda, josta ne sairaaht maahan waipuwat ja tulewat herwottomari, ja eiwät elä talwen yli; mutta ne terweet puhdistawat ainoastans wäähä itfiänfä tältä juomalta, ja kelpawat Elo-lampairi — — — Mutta muut tunnustelewat heitä, tarttuen heitä selkään ja koettelewat jos nakka istuu lujasa, niin ne owat terweet; mutta jos se on kohona ja luikas, niin owat ne sairaaht.

N:o 66.

Etä pitää Lampaita hyväns terweydes.

Niin pian kuin ne on Karihtoinet, anna syöda suolaa ja lawermarjoja, josta ne tulewat lihawari, terweeri ja lypsawät hywin. Mutta syrystä tiinexi tultua älä enää anna, ettei ne keskosia loisi.

N:o 67.

Lammasten kapiin.

Ensin willat keritään kapisesta Lampaasta, ja muista salwataan; pese sitten iho suola wedellä eli Shmisen wedellä, josa kuumetus tiilikivet owat kastetun 3:es osan kuivattua. — Katso N:o 38.

N:o 68.

N:o 67.

Pyörä- eli pää-tautiin Lampaille.

Pyörälle tulevat Lampaat enimmästi umpitaudista, joka autetaan wattan rikkowaisen kautta. Kaso N:o 64.

Dta Antimonium crudum $\frac{1}{2}$ osa luodi kuttain Lammasta kohden, joka surwotaan ja sotketaan taikinari kauran jauhoissa, jotain Shmisen wettä sekaan ja niin sisälle annetaan.—Eli suonta lyöddään silmäin alle eli häntään, eli leikataan kormia, ja hienottua meiramia kynnällä sieramiin puhalletaan.

Jos Lammass pyöräi ympäriinsä ja kaatuu, niin ota Terästä ja tulita, kasta se olueen johonka wiskaa 3 suola raesta, auttaa, sisälle annettua. Jos pää pöhetty, paranee se, muutoin tapa pois.

Nori juohista leuwan alle ja niskaan jota usein siirrellään, että wesi juoxee, auttaa toisinaan.

N:o 69.

Kuin Lammasten suu ja huulet on ruuilla ja kipsat.

Kuin ruosteesta sataa ja Lampaat shöwät sitä ruohoa, tule niitten suu kipsari. Dta isoppia ja suoloja, kumpain yhden werran, surwo, sekoita, hiwuta suuta ja huulia, lakia ja kurlkua. Wiruta sitten etikalla ja woitele wihdoin terwalla ja talilla yhteen sulattuna. Eli 1 luodi Spanffgröönä ja 2 luodia wanhaa ihraa, yhteen sulaa.

N:o 70.

N:o 70.

Sappi-tautiin

Sisälle annetaan ihmisen kusta — — Tahi: kuoleman kouran (Samakon-hiiren porras) ruohoa, poltettua jauhoiri, tammen jakälätä ja lepän lehtiä kuivatuita uunissa, ja sitten pulwerixi surwottu, sekoitettu noella ja suolalla, annetan hywällä hyödytyrellä Lampaille sappi-tautiin.

N:o 71.

Lammasten haawoin, Sudelta, Koicalta, Sialta eli muulta Pedolta.

Keitä nuoren pihlajan kuoria oluesa, jolla haawa pestään. Eli wanhaa härskiä woita sulata kusen kanssa haawaan ja päälle sido. Eli woitele katarjan öljyllä — parantaa.

N:o 72.

Etä estää Sikain tautia.

Dta joka Sialle $\frac{1}{2}$ qwintiiniä aivastusjuurta (Prustrot), 1 qwintiini lawermarjoja, $\frac{1}{2}$ qwintiiniä tulikiweä ja saman werran krasfin sieminiä, ja myös saman werta Saran-saipuata (Benediff twäl), tämä surwotaan ja hienotetaan ja sisälle annetaan maidon kanssa — — on kaikille Sioille hywä, paikti tiineille. —

Eli toisin:

Dta tulikiweä, lawermarjoja ja alunata, yhtä werran kumpiain, ja jotain notia takoista, (totoista), pane pussiin heidän joka-päiwäiseen juomaansa, kari kertaa wuodesa uudistettu, warjelee heitä taudista.

N:o 73.

N:o 73.

Jos Siat taudista paljon kuolewat.

Uvaa suoni kärkeään hammasien päälle, He-
woisten suoni raudalla. Tämä suoni ei näy,
mutta sywälle pistäin, tule weri ulos ja Sika
paranee.

Drsteen Sikain ruokaan warjelee heitä.

Eli: Dta juurutettu maito, Lehmän eli
härjän loka, ja wähä aiwastus juurta, sekoita,
ja kaada Sian kurkkuun.

Eli: Dta liwerstikkua, aalannin juurta
ja ämmän kengän eli karraborrin juuria (stora
karborre rötter) pane sitä Sian purtiloon joka-
päiwäiseen juomaan, sekä ennen että jälkeen tau-
din — sanoo *Colerus*.

Eli: Jos Siat syöwät kraapuja, niin tu-
lewat ne terweeri, kaikenlaisia taudeisa — —
Eli: kaada lipiä poroa Sian purtiloon ja puh-
dasta wettä päälle ja anna heidän juoda kerran
eli kahdesti.

Eli: Dta laingin werta kruutia, jotain
saran soopaa ja enemmän lawer marjoja,
keitä ne kufesa suuresa krukussa: Anna Sioille
joka aamu lusikallinen heidän juomansa sekaan,
niin potiwaiset paranewat ja sairaat, terweet
ei tule tauteihin.

N:o 74. Rako N:o 6.

Kryyni-Sioille.

Raaputa wähä Sulikiweä ja Alunata,
astiaan; pane siihen thyö Säfwenbomin warfia,
keitä, ja kaada Sika-purtiloon juoman sekaan,
tee se 4 eli 5 tertaa.

Eli:

Eli anna heille Soopan wahtua juoda
ja hämmennä tammissella kekäleellä heidän
ruokaansa, ennen kuin se syöddä annetaan.

N:o 75.

Kanain kieli sampaan. (Pippen pä Höns).

Waskia kalwo kaswaa Kanain kielen ne-
nään, se wedetään pois kynnellä, ja kieli kynsi-
laukan mehulla ja tuhalla hierotaan. — — —
Sitten sulalla pistetään molempiin sieramiin,
josta kana pääse hengittämään. Anna sitte hä-
nelle wähä woiita, surwotun pippurin kanka
syöddä, ja woitele nokka kynsilaukka wedellä, eli
wedellä josa rufennettu kynsilaukka on lijonnut.

N:o 76. Rako N:o 61.

Eläimiä ruokkia Silpulla.

Kuin Eläinten kontua on wähä, niin teh-
dään Lehmillä tällainen sirppu: Dta silputuita
oikia, ja sekoita kaikenlaisia ruumenia siihen ja
anna seisoa liosa. Kuins siitä tahdot antaa
Lehmälle, niin sekoita siihen mäskkiä (rapaa) kuita
ja jauho höyhtä wettä, ja anna haloisna eteen
syötää. — — Sillä säästetään heiniä, ja Leh-
mät lypsäwät paremmin. Talwella annetaan
Lehmälle kari ämpäriä—kesällä illalla yri kotia
tulleja; niin se kuzumata tulee kotia ja lypsää
kahta werta enemmän.

N:o 77. Rako N:o 7.

Waskoista waarinotettawa.

Waskat ei pida ikäin sowitzettaman Lam-
masten eli Sikain kanka yhdessä seisomaan; sillä
siitä he saawat taudin, täitä, ja rhytyvät ei-
lä menesty.

N:o 78.

N:o 78.

Etta tietää, jos Lehmä on tiines eli Wasikoisa.

Kuin se on nykyisin lypsetty, päästä pisaar maitoa kylmään weteen. Jos se ulos hajoa, niin on Lehmä Wasikan kansa; mutta jos maitte tippu pysyy koosa, niin ei se ole tiines.

N:o 79.

Sikojä elättä yli talwen.

Lepän lehtiä kootaan ja kuivataan warjosa, keitetään ja taikka yriin eli ktiin kansa sekoitetaan, ja annetaan näille Grujamille, jotka siitä hywin menestyvät; hywäri säästörä jauho-laarisa — lepän lehdistä on elättämä woima ja talistunvat keittäessä kuin liima, sormiin tarttujen. Petut eli petäjän kuoret, kuivatut ja surwotut, samoin wehka on hywin elättämä Sikain ruoka, kuin ne jauhetaan ja rankkiin sekoitetaan, nauriin nattain kansa. Sika järssi mäntyistä eli petäjä puita talwella.

N:o 80.

Pihlajan hyödytyksestä Eläimille.

Pihlajan marjoja syö Kanat mielellään.

Pihlaja kuorten, lehtien ja warpujen westi, silputtuin olkein kansa, on Dewoissille ja Lehmille hywä ruoka, josta he pian lihowat.

N:o 81. Rako N:o 35.

Dewoissia helposti ruokkia yli Talwen.

Jos tynneri kauran karheita jauhoja sekoitetaan karhiari jauhettujen Ruis jauhojen kansa, leiwotaan siitä 480 khrisää eli leipää, josta kari anne-

annetaan päiwäsä Dewoisselle, jotka räkkää 240 päiwää, kuin muutoin sen ajan sisälle menis, kuin Dewoisselle päiwäsä annetaan yri tuoppi kauraja 6 tynnyriä 24 kappaa. — Ja ettei perhe taida petosta tehdä sekoitetaan taikinaan suoloja ja tranckia.

Kuivata Kuusen hakoja ja jauhaa jauhoja, ja sillä syöttää — pitää Dewoisen hengisä ja lihottaa.

Polttaaisen siemenet kootut, ja kourallinen päiwäsä annettu, on Dewoisen terweyden ja menestyksen.

Haawan lehdet riipoitut ja Dewoissille syötetyt owat aiwan terweelliset ja syöda hywan makuiset. Yri tynneri haawan lehtiä, on kolme leiwiskän nurmen weronen.

N:o 82.

Parantaa Willi-foiria, ja warjella siitä.

Stetaan woita ja siihen sotketaan kuminoita niin sakari kuin ikään taitaan, ja annetaan Koiralle syöda — — auttaa — — ja on koettu.

N:o 83.

Dewoisten pää-tautiin. Rako N:o 2, 3.

Anna syöda hampun-siemeniä, Kuusen hakojen ja obrain kansa.

N:o 84.

Satulain löyttämisen haawaan.

Polta herneitä jauhoja pannusa, sekoita suutarin piin kansa ja pane haawaan. — Eli pese saipualla ja palowiinalla. Eli hiuta warisan polwen ruoholla (persicaria).

N:o 85.

N:o 85.

Zewoisen ähky-tautiin.

Ratasta Zewoinen hywin lämpymäri — anna toisia heiniä eli appeita, ja anna hänelle sitten kourallinen kissan-paflaa hienottua ja sekoitettua haliaan oluehen. Pidä händä sitten pois 4 eli 5 tiimaa syömästä. Puolen wuorokauden sisällä on Zewoinen tällä parattu, ehtä se on ollut kowisa ähwyn pinteisä.

N:o 86. Rago N:o 3.

Zewoisen kurkku-tautiin (Wardkan).

Anna hampun-siemeniä, monta päiwää perätyrin.

Traania hylkeen (merenajoa) leiwästä annettu Zewoisille hlistetään muutamilta.

Kaastein juuria jywisä, syryllä.

N:o 87. Rago N:o 32, 11.

Zewoisten Umpi-tautiin.

Surwo punasta lakkaa jauhoiri ja anna Zewoiselle yri lusikallinen haliasa oluesa.

N:o 88. Rago N:o 18, 29, 81.

Zewoisia wahwistawa ja hywäs lihasa piätwä ruoka.

Ha'awan kuoria, mahlan aikana, kuin kuori lähtee eli huokiasi nulkajtaa, otetaan, kuiwataan; mutta ei saawusa; surwotaan hienoxi, sekoitetaan jauhoiriin, ruumenten eli ohrain sekaan; saattaa Zewoiset pulskiaxi, lihoamaan ja ajaa ulos matoja.

N:o 89.

N:o 89.

Jää naukalta, eli kengä naukalta, wioitettu Zewoinen kengittäisä.

Wedä ulos naula, ja tipuhta muutama pisar terpentin öljyä reikään eli läpeen. Eli Shmisen kusta ja talia eli wanhaa woita sulattua haawaan. Ei enää nilkuta, waan paranee pian.

N:o 90. Rago N:o 41.

Lehmän jalkain ajettuesä.

Surwo Gläderin (Ruusu-taudin kufan) lehtiä Sian ihraan, pane waattelle ja sido ympäri jalan. Hiero keitetyillä ohran olilla — haudo malilla ja liwerttikulla.

N:o 91. Rago N:o 47, 62, 78.

Lehmää auttaa poikiesä eli waskoidesa.

Keitä pellawan siemeniä, ja anna juoda. Eli pista kurkkuun 6 eli 7 Sipulaa, niin se huokiasti poikii.

N:o 92. Rago N:o 28, 29, 63, 66.

Eläimiä warjella Taudista ja Loukkaurista.

Woitele sarwen juuret eläwällä hopialla; eli kynsilaukalla. Ei myös tule Täihin.

Anna Gläimen joka aamu $\frac{1}{2}$ korttelia kusta.

Kuin Gläimet on syömätä ja ei märehti, wedä langalle 4 eli 5 Sipulia — ripusta kaulaan. Tätä tehdään joka päiwä; Gläimistä juoree ulos kino, eli saawat he wetelämmän watan, ja jälleens paranewat.

N:o 93.

Lampaita, warjella Taudesta.

Anna niille wälisä eli aika takaa surwotuita

tuita kataban marjoja sekoitettuna suoloilla, ja siihen wäähä kauruja. — — Kataban keitetty wesi, suolaja sekaan, on terveellinen juoma.

Yksi nuoltawa laitettu siniseltä sawesta, wanutettu ja sekoitettu silli suolaweden kanssa ja malin ja pyörtänd ruohoin (Reensane) nuppien kanssa, warjelee heitä monesta taudista.

Kauran oljet ja lepän lehdet warjelee heitä wesi-taudista. — — — Rago N:o 65, 66.

N:o 94. Rago N:o 72, 73.

Warjella Sikoja kryniferi tulemasta.

Se on wissi, päälle luotettava yrinkertainen konsti, eittä ainoastansa joka aamu tyhjetä heidän ruokaansa ihmisten yöllistä kusta, ja siihen sekoitta muutama kahmalo pihlajan marjoja — eli panna ruan sekaan sian kiweä. (Lapis suillæ).

N:o 95.

Kuin Siat paljon kuolewat sairaudesta.

Sta liwerstikkuja, aalannin juurta ja karraborin juuria, hakkaa ne hienoksi, ja pane jokapäiwäseen juomaan. On jalo warjellus ja parantawa lääkitys.

N:o 96.

Eläinden, Lehmäin Umpi-tautiin.

Yksi wanhaa kokenut Nuonen-haltia on lyönnyt hylkeen traanin (libawuuden) parahari. Siitä annetaan Eläimelle, Dewoiselle eli Naudalle, Kanan munan werta, joka kädellä kurkkuun tukitaan. Mutta Traanin pitää olla tuo-

tuoreen ja ei härskin. Tämä on tehnyt hywän waikuturen kaitenlaisessa umpi-taudissa.

Dagl. Allehanda N:o 107, Nr 1784.

N:o 97.

Yksi oiwa pää-wälitappale warjella Lehmia, Wastkoita, nuoria Nautoita, Sikoja Dewoisia ja Lampaita Taudista ja Loukkauresta—Herm. Hastilla.

Neljä wuorokautta ennen kuin Dewoiset ja Eläimet ulos päästetään annetaan heille 1 luodi Theriakia aamuin ja illoin — hambat ja kieli hiwutetaan sillä ja sormella kurkkuun pakataan; samoin syryllä sisälle ottaisa — —

Kuin Eläin hawaitaan sairaaksi, leikataan sen korwaan ja häntään, että wesi hywin juoree — ja Theriakia annetaan 3 eli 4 eli useimmin päiwästä, siki kuin se paranee. — — Jos tauti ajoiseri lyöpi, niin ei sitä awata, waan kypsetään tällä salwalla:

Sta 3 naulaa ihraa eli wanhaa woita.

3 naulaa Termaa.

3 naulaa kuusen pihkaa.

2 naulaa Nukiin-jauhoja.

4 luodia pulvis Bezoardicus simplex—

Keitä hywin yhteen, ja sen jäbtyestä 8munaa sekaan pyhi riwulle, sido päälle — mutta aamuin ja illoin. —

Kuin kypula on pehmennyt awaa weihdella — anna märjän hywin ulos juosta, pane sama woide päälle.

Jos ei tätä salwua ole saatawilla, sotfe Theriakia ihraan eli woihin, lämminnä päälle sido.

Louf-

Loukkaus eli ampu-tautiin, annetaan 8 kertaa päivässä joka toinen tiima, kuumas juomasa pulvis bezoardicus simplex — ja edellistä plaastaria päälle pannaan.

N:o 88.

Lammasen pää-tauki ja kuolema, usein parmoista ja kuumista, jotka pakkaa sieramista aivoa kohden.

Dr. Archiateri *Linnaeus*, Skånin reisulla pag. 128 näki Lampaita, jotka kävi kabeilla päin, sairasma päästä, ja kuolit, awatessa löhdyttiin parmoja pää ranisa.

Wallisnerius on ne ensin havainnut Staliassa. *Reamur* on ne maalannut hänen kirjasaan, *de Insectis* Tom. IV. Tab. 35. — *Linnaeus*, Fauna Svec. 1026, 1027, kuku ne *Oestrus*. Ne on parman sikiöitä, sieramiin tungenneet. Kuin *Lappi* ajaa talwella kowasti poroansa että se aiwastaa, niin pernahtaa niitä matoja kolo kahmalollinen lumelle eli hangelle. Niistä kuolee porotkin. Suola-wettä priiskotetaan sieramiin, eli Tulikiweä nusskuri — ihosa nahan alla kuin ne on, leikataan ne ulos, ja paikka hierotaan suoloilla ja tulikiwellä.

N:o 99. Rako N:o 110.

Eläinten Kuttoon ja Loukkaus Tautiin.

Baron *Reuterholmi* sanoo, että Archiateri *Linnaeus* (Rako sen Skånin Reisia eli Matkakirja pag. 456) on Eläinten Taudin rutosta ja loukkauksesta estännyt ja parantanut Fläskillä, etikalla ja malilla sekoitettuna ja annettuna Lehmille, kohta sairaari tulles.

N:o 100,

N:o 100.

Eläinten ja Wasikkain ulko-tautiin.

Yri kortteli samasta Lehmästä lypsetään, keitetään Toukan jauhojen kanssa seinistä, ja sisälle annetaan: — Eli punasta kuitua sisälle annetaan.

N:o 101.

Lammasen köhään eli ystään.

Pakritsia pannaan leipään ja annetaan syödä, eli Lawermarjoja.

N:o 102. Rako N:o 10.

Lammasen wesi-tautiin.

Suolaa wedesä annetaan juoda aina syrystä. Lämmintä juomaa ei pidä ikään annettaman Lampaille, se on suurexi wahingori.

N:o 103.

Kuin ei yrizewoinen taida wettäans heittää.

Wie händä hetkeri seisomaan Lammas karinaan. Se höyry tungee hänen ruumiiseensa ja auttaa händä kuselle.

N:o 104. Rako N:o 45, 53.

Eläinten puna-tautiin ja wetelään wattaa.

Tämä on yri jalo ja hywäxi koeteltu wälkappale Eläinten watturiin ja puna-tautiin, joka ei ikään petä. Täysi raawalle otetaan 2 lusikallista, yhdelle nuorelle Naudalle yri, ja Wasikalle $\frac{1}{2}$ Serpentiinin-öljyä, ja kaataan sen sairaan Eläimen sisään; paras on taudin alusa.

D

N:o 105.

N:o 105.

Lehmiä saada härille eli Sonnia ottamaan.

Lehmälle annetaan jästä, eli lohen purstoa, eli sonnin Wasika mako, eli ampiais pesää — eli wähä Spanian kärwäistä.

N:o 106. Käho N:o 25, 65.

Merkit Lammasten Tautiin.

Ne wisimmät merkit Lammasten tautein otetaan filmistä: Jos ne ovat wikkelat, filmä muna eli walkonen, sinisen walkia, puhtailla hienoilla suonilla, niin on Lammas terwes. Mutta jos suonet walkosen päällä filmästä ovat suuret ja walppaan punaiset, niin sanowat taitawat Lammas-paimenet, sen olewan merkin kauhko ja mara tauteihin. Pöhöttynyt pää, kalweet juorewat filmät, paljon raattaa filmisä, walkiat huulet, pöhöttynyt rippuwa maha, on merkki wesi-tautiin. Punaset filmät, weskelloja kielillä owat merkki poltet-tautiin ja pään-kiyuun — Jos pieniä punaisia pilkkuja nöpylöitä on Lanteilla ja reiden puolesta, niin Lampailta on Rupuli eli Rokot. — — —

N:o 107.

Neuwoja ja parannusia Lammasten Tauteihin.

Suolaa nuolla Lampailta, ruuhisa, huhmareisa ja pölkyisä on heidän terweydensä.

Maalin nupit, ihra, suola, nisun eli kauran jauhun kllii wähan terwan kansa sotkettu, maistu heille hywin, ja pitää heitä terwesnä.

Kuiu

Kuin Lampaat tulewat waturixi, eli saawat wetelän loan, paratan ne Raponticumilta Upteekista kaxi luodia kullekin, eli tulituchon (Hewon hiiran) siemenet samoin.

Lammasteen Ystä, parataan yhellä hywällä lusikallisella lientä keitetty malista ja katajan marjoista ell katajan warwuisista ja suolaa sekaan, joka uhen kerkkuun kaataan.

Lammasten rupuli, rokko eli Tuhkuri parataan, kuin annetaan Antimonium crudum, saltpietaria sama werta ja tulikiweä (Rikfiä) puolixi, josta annetaan 1 luodi kullekin taitina palleisa, jotka tukitaan heidän kerkkuunsa.

Wesi-tautia wasten ruukataan paljon suoloja ja wähä wettä keitetty kataja pensasten päälle, ja yri nori kerkun alle punotusta langasta eli joubista, niin että wesi kuin lasseuupi päähän kumartaisa ja syödesä, täsä ulos nuuruisi.

Jos Karikta eli Lammas on kipiä huulista eli suusta, niin woidellaan se suolaamattomalla woilla, Tulikiwellä ja Alunalla, ja annetaan Emälle eli uuhelle fisälle Antimonium crudum yri luodi, kaxi päiwää perästyriin.

Kalwo eli häiwä, kynsi eli liika filmästä ajetaan pois sokurilla ja $\frac{1}{2}$ osa walaskalan suomusta joka saadaan Upteekista, joka puhalletaan kynän kautta filmään, siri kuin kalwo kuluu ja woidellaan sulalla seurawaista Silmi-wettä: kaxi muna keitetään kowari, walkonen eroitetaan kalwosta hakataan hywin hienori, ja sekoi-tetaan 3:men hienori surwotun ja sibdatun neglikan kansa, kumpaakin muna kohden, ja walkiata Wiktriolia (filmä-sokuria) pähkinän wertas

jauhoiri, jonga yli sitten pannaan yri talrif-
 ti kuin se on koottu yhteen palliin, ja anne-
 taan seisoa niin hyvä tiima: sitten räpäätään
 mehu ulos liinan läpi, ja pannaan tallelle tar-
 peeri lasiin — Saffa eli rahka kuivataan ja
 hienori jauhoiri surwotaan, ja kuin tarwitaan,
 filmään puhalletaan — — Tämä on yri
 werratoim filmä-wesi kaikkiin filmä wam-
 moin Shmissille ja eläimille.

N:o 108.

Lehmistä, ja niitten taudista.

Kuin Lehmän hampaat liikkuvat ja len-
 suwat trankista hiwutetaan hampaat jauholla,
 joka on tehty alunasta, suoloista ja inkisää-
 ristä, jolla ikeneet talwella hiutetaan kerta eli
 kahdesti wiikosa, ilman laimin lyömistä, wai-
 ka ei he ikään saisi hapanta.

Lehmän ikä nähdään sarwista. Kol-
 manna vuonna alkaa ensimmäinen rinki näky-
 mään, ja sitten joka vuosi uusi tulee.

Jos Lehmä on saanut sen pahan tawan
 että ihmiä ittiänsä, eli sen Wasikka imee,
 niin pannaan päähinen (kriimu) kuusen teräwi-
 stä orista, eli raudasta, kuonolle, joka pistää
 utareita; siri kuin hän unhohtaa sen tawan.

Lehmäin kuivuuuteen satakerrasa,
 annetaan hienori jauhettua kiwi yrttiä (poly-
 podium vulgare, Stensöta, Linnæi Fl. Svec.
 944). Eli jauhettua Sinappia, Tranin
 öljyä, palowiinaa yri kortteli yhteen sekoit-
 tettuna; josta annetaan Lehmälle kari jumfuria,
 ja wirutetaan perästä yri jumfrulla puhdasta
 palowiinaa. — — —

Jos

Jos hän on Ummella, pannaan siihen hy-
 wä sinkerpori krodön Wiktrillia, eli mustaa
 (kypar-röökiä). Tämä annetaan Eläimille kuin
 ne lettywät ja tulewat lennoriin, wapisewat,
 ja eiwät märehdi, ja ruoka lysti on poisas; jot-
 ka on merkit tautiin.

Lehmä ummesa olles pistetään yri aluna
 palanen kahden pähkinän kokonen perä-suoleen
 — ja ei petä.

Ujettuneihin Rauhaisiin kirkun al-
 ka, otetaan malia (absinthium), pujoa (arte-
 misia) ja kamillin kukkia, yhen werran kum-
 piain, ja keitetään juomasa; nämät ruohot si-
 dotan kaulan ympäri waatteeseen ja sidotaan
 kiinni sarwiin. Kahdesti päiväsä uudesta läm-
 mitetään, jos sitä aikanaan ruukataan, niin se
 paranee, mutta jos wiivytään puhkee se rei-
 kiin, ja on kauwan auki.

Jos Eläimet rykiwät eli owat Yskäi-
 set, annetaan niille malia ja kataja wettä
 ja wähä suoloja sekaan.

Sappi-tautiin eli kelta-tautiin annetaan
 niille Finis eli Saran saipuata (venedisk twäl)
 wedesä sulattu, juoda kerran päiväsä, kolme
 päivää.

Ripeille nahattomille nännille eli
 nisille bruukataan yri woidet suolattoma-
 sta woista, Sulikwestä ja Alunasta.
 Gliffä: palowiinaa, Etikkata ja pukin
 talia yhteen sulataan.

Ulkonaisiin haawoin ruukataan yri
 woidet kusesta, keitetty jotain sakari suolan
 ja iهران kanssa hywin yhteen sekoitettu kuin
 Mätä-Kuu läbesthy, plaa Lehmät tulla kuivari
 tur-

turwasta, filmät juorewat, joka on merkki kuumuteen ruumiisa, silloin annetaan isolle Rabwaalle lusikallinen terwaa ja kourallinen malia ja suoloja.

Härkäin riukku tauti, parataan liha laukalla (suola wedellä) keitetty, ja waho pois otettu, yri kortteli päiwäsä; elikkä nokia ja palowiina.

Puna-tauti parataan yhdellä lusikallisella Serpentin öljyä 1, 2 eli 3 kertaa päiwäsä — ei ikään petä.

N:o 109. Rago N:o 72, 73, 94, 95, 97.

Sitain Tautiin.

Kuitwina kesinä, ja kuin ei he saa juoda, tulee ne loukista ja peräpuolesta herwottomari, ettei ne tahdo seisaalla pyyhä. Ne parataan silloin seuraawaisella pulwerilla. Saltpietaria 1 luodi, Drsten 1 luodi, Camphertia $\frac{1}{2}$ gwintiniä, Antimonium crudum $\frac{1}{2}$ luodia, eli sen siaan Sulikiveä, hienonnetaan, ja annetaan puoli sasia, kullekin taikina palleisa, päiwäsä; ja annetaan Frankkia eli piimää, sinukata juoda wälistä.

Kryhni Siat tutaan, että ne on ajettuneet molemmin puolin kaulaa, ja korwat rippuwat: ne parataan, jos niille annetaan 3 lawermarjaa 3 päiwää perätyrin, jaubona; jos ei se kohta auta, annetaan uudesta — Antimonium crudum tekee myös sen saman.

Sian kalwosta, joka peittää rinnat sisällä (pleura) ja wälikalwosta keuhkojen alla (Diaphragma) saadaan puu lyhtyin peitet, jotka on niin kirkaat kuin lasi.

N:o 110.

N:o 110. Rago N:o 99.

Karjan Ruttoon eli Eläinden Loukkaus tautiin.

Warjella Eläimitä tästä taudista (preservativ). $\frac{1}{2}$ naulaa Puttramatointa Saltpietaria, 2 eli 3 luodia Salmiakkaa ja 1 luodi Camphertia, surwotaan jaubori, josta annetaan joka Eläimelle finkerporin täysi 2, 4 eli 6 kertaa wiikosa.

Kewäillä ja kesällä annetaan myös wälistä Eläinden juoda yhtä wetä, keitettyä kufiais pe sista eläwäin kufiaisten kanssa kiehunutta, suolan eli suolaweden kanssa sekoitettu; sillä ynnä sen wahwistawan pikkan kanssa sisällänsä pitää tämä yhen höyrywän, wahwistawan ja janoa sammuttawan happoimuden. Jos nuoria tuoreita kuusen kaswanneita siihen tygö pannaan, on se sen woimallisempi — katajan hakoja ja hiestanan warsia ja lehtiä, hakata, keittää — juottaa, on sängen hymä.

Kolme eli neljä lusikallista terwan päällä seisowata wettä, muulla wedellä sekoitettu, kaataan Lehmän kurkkuun. Eli $\frac{1}{2}$ korttelia Terwaa kiehautta ylös $\frac{1}{2}$ tuopii wettä sen jähdyttyä, tätä wettä paljaaltaan kallistaa 2:sti wiikosa eli useimmin Lehmän kurkkuun. — Nämät happoimellansa parantawat ja wahwistawat Eläinten sisällyxet, weren ja ruumiin.

Tämän Taudin liikkuesa liiki senonsa, kaataan Eläimiin Etikkata, pontakkia eli palowiinaa, malin kanssa kufiais pesä ja kuusen hako weden kanssa, on wirwottawa ja tarttumista läkähyttävä.

Mutta

Mutta puumöljyä antaa, ei ole hyvä neuvo. Eikä myöskään wattan rikkowia edellä — se on wahingollinen mutta jälkistä päin — ja awata suonta Touko-Kuusa lihawiin ja werisiin — joka on Herwoiset warjellut waikka ne on toisten kansa ulkona käyneet. —

Mutta että taudin alla suonta awata, on peräti wahingollinen ja kiiruhtaa kuolemata.

Merkit Tautiin. Wälistä ei hawaita Ajetumista ja silloin ne taitaa kapertyä yhes wuorokaudes eli 10 tiiman sisällä — ja silloin määrähminen lakkaa, silmät on kahallaan ei liiku waan mullkailawat, korwat kuumat ja rippuwat, ruumis warisee ja wapajaa, werta tippuu sieramista, ja werinen ilkiän hajunen tuola eli kino käy suusta, ajettuneet näistä paikoista.

Kuin joku Gläin, näitten merkkein jälkeen on sairas, niin kohta bruukataan tämä lääkitys: Rec. 1 naula Luttramatointa Saltpietaria, $\frac{1}{2}$ osa naulaa Wilkun-walkun tukkia (Eiljeconwallie blomster) $\frac{1}{4}$ osa naulaa Kamilli kukkia, 3 luodia Kamfartiä ja 5 luodia Salmiakka, jauhori sekoitetaan; 1 finkerporin täysi 2 eli 3 kerta päivästä annetaan hywällä hdydytyrellä.

Sixi toiseri ota: 5 osaa Saltpietaria, yhen osan Hirwen sarwen suolan kansa (Hjorthorns-salt, Sal. C. C.) yhtä tasaisiin osiin sekoitettu, on vielä parempi.

Innä ensimmäisen pulwerin kansa on hyvä antaa sairaalle Gläimelle joka ilta 50 eli 60 pisarata Wenäjän öljyä, puolen sen werta Hjorthorni öljyn kansa.

Takasta Rokea, illoilla on hyvä antaa. Wjalkin Elixir eli Hjernerin Testamenti on

on löyhty hyväxi ihmisille, jotka on Gläinden loukkauresta tulleet kohdatuxi.

Ettei ne terwet Gläimet tulis saastutetuxi tädä taudilta, on waarin ottaminen:

1. Että se sairas Gläin yxin salwataan ja holhotaan.

2. Kuin joku tulee niistä paikoista josta tämä rutto liikkuu, ja joka sairaita Gläimiä kattoo, pitää sawuttaman ittensä Tuli kiwellä, katarajilla, katajan-marjoilla, kaikenlaisilla pihjoilla, Terwalla ja pihkaisuilla puilla, puikoilla ja riemuilla jotka on sulattuun tulikiween kastetut.

3. Sairasten sonta, heinät, ja raadot hywin syhywään maahan kairwettaman, ettei Terweet saa niitä haistella.

4. Nawetta sawutettaman — Gläimet sisällä pidettämän.

5. Gläimille annetaan joka päivä suolasia silakoita; ja annetaan nuolla, sekoitusta Terwasta ja suoloista.

Turpa pyhitään surwotulla kynsilaukalla sekoitettu wetelällä pihkalla, Terwalla eli Serpentiinillä. Joka päivä hiutetaan ne pitkin selkää ruotoa harjalla, ja suu hiutetaan willarella riewulla suolalla päälle piroitettu.

Sairaita Gläimiä andoi Stud. Med. & Oecon. Herr Erland Turseeni (Kongl. Collegii Medici Berättelse om Boskaps-Sjukan i Östergöthland, tr. 1751 pag. 10)

Tällä tawalla huusata:

1. Suonta hdydään kaulaan yxi eli usiampi kerta, sixi kuin kuumuus on wähennyt.

2. Leikataan rinta lapaan nahkaan reikä ja auki pidetään.

6. Sta

3. Ota yri naula Finis Saipuata, leikkaa hienori, sulaa 6 kannusa wettä, pane kourallinen saltpietaria, anna kiehua, siri kuin kaimi on ylös sulanut, ja anna Eläimelle yri tuoppi illoin ja aamuin, siri kuin se wattan rikkoo ja ummelta päästää.

4. Vielä että liika tuumuus wähetäisiin, niin pannaan hyvä hypeellinen Saltpietaria jauho-juomaan joka haliari tehdään, ja kaataan muutamasti päiwäsä Eläimen kurkkuun, jos ei se mielellään juo.

5. Että kurkku, sieramet ja henki torwi, sitkiästä kinosta puhdistuis; niin awataan Eläimen suu 3:sti päiwäsä ja heitetään hienottua saltpietaria kitaan, ja lastetaan irralle, että se saa päristää ja räkää ulos perata.

6. Kuin Eläimen watta on kylä auki, niin se wettäkin heittä, mutta jos ei se wettään lastee, niin *Terpentin-öljyä* annetaan $\frac{1}{4}$ osa torttelia, hyväällä höydytyrellä.

7. Jos se wattan rikkominen jonga Eläin saa saipua juomasta N:o 3. seisaktais ja muutuis ulko taudixi; niin se autetaan $\frac{1}{2}$ korttelilla liin-öljyä, joka muutama kerta päiwäsä annetaan, ja jos ei loka sittengään tahtois tulla sakiari, niille annetaan ynnä liin-öljyn kanka joka 6:des tiima, yri palli tehty hienori surmotusta petäjän kuoresta, ohraisista jauhoista ja wedestä nyhrin kokonen. Muutoin ruukataan ainoastansa liin-öljyä, joka täsä taudisa on höydyllinen.

Dohjan maalla kuin Shmiset saawat Loukkauren eli Ruton-nuolen ihoonsa, joka on kuolettawainen, niin he terawällä weitellä ensin hakkaawat kipiätä paikka; ja sitten kohta tuo-

tuores juusto, maolla maidosta juorutettu päälle pannaan, johon se musta mato (*furia infernalis*) wetäyppi — ja Shminen paranee. (Vid. *Diss. Miracula Insectorum, Upsalæ, præ. Linnæo 1752*).

N:o 111.

Lamasten Rupuiliin eli Rokko-tautiin.

1. Niin pian kuin yri Lammas hawaitaan saastuteturi, erotetaan se terweistä, paikalle, josa ei kylmän höngy käy, pestään haliasa wedesä, ja willat pois keritään.

2. Joka päiwä annetaan kerta eli useimmin lusikallinen fläder-moosi, hämmenetty $\frac{1}{2}$ tuoppiin hyvää olutta. Taudin wallalla ollesa on lusikallinen hunajata hyvä.

3. Sairaalle Lampaalle annetaan joka päiwä haliata juomaa ruis eli kaura jauhoista — *Soppia* keittää heidän juomaansa on vielä parempi.

N:o 112.

Sewoisten Kapiin, Stud. Turseeniltä.

Kapi on tarttuma. Sewoiset, jotka sillä owat saastutetut.

Suonta lyötetään kerta wiikosa, ja kahdesti wiikosa pestään Saltpietari keiton wedellä eli wäkewällä laakalla suolan eli saltpietarin jälkeen — mutta jos awoimia haawoja on, niin ei pidä haawat pestämän suola wedellä, waan pyhittämän liin-öljyllä.

2. Sotketaan yhteen rauta eli kiwi moorttelisa Sulikiweä $4 \frac{1}{2}$ luodia, Spetsglas (*Antimonium crudum*) 2 luodia, luttrattua Salt-

pietaria $\frac{1}{2}$ luodia hienori, erittäin surwotaan — annetaan isolle Sewoiselle 1 $\frac{1}{2}$ lusikallista joka toinen päivä, appeihin jos hän sitä tahtoo syödä, eli hämmennetään se juomaan ja kaataan hänen kurkkuunsa sieranten kautta — mutta jos hän rupiaa hengittämään raskaasti tämän pulwerin jälkeen — ei tahdo syödä, niin annetaan hänelle neljä lusikallista liin-öljyä.

N:o 113.

Sewoisten Tái-tautiin.

Leikattua Tupakkia ja Rynsilaukkaa wäke-
wäsä juomasa keitetään ja pestään sillä.

N:o 114. Käso N:o 28.

Zullut Willi Koirat.

Ei enää syö eikä juo; ei tunne omaa Tsän-
tätänsä, juorewat mettään willinä, kita auki,
kuola juoree suusta, häntä rippuu taka jalkain
wälisä; haukkuwat harwoin, ja lähisewällä ää-
nellä, käywät päälle kaikkein kuin he rookaa-
wat, ja saattawat Taudin joka Eläimen päälle
jota he purewat, ja niin he juorewat 9 wuo-
rokautta, ennen kuin he tuskalla kuolewat.

Tästä taudista luullaan taitawan Koiria
warjella, jos heidän ruokaansa sekoitetaan Ka-
nan paskkaa, ja annetaan heidän syödä siitä
wähä joka päivä.

N:o 115.

Särkiä, Lehmiä ja muita Eläimiä ja Kar-
jaa huusata ulos laskeisa ja muutoin,
ettei niihin taudit tartu.

Suin Eläimet lewäillä ulos lasketaan, on
tan-

tarpeellinen, että päivää ennen annetaan pähki-
nän werta Karjan Theriakia aamulla leimän
kansa, ja samana päivänä kuin ne ulos aja-
taan woileipää surwottuin Fänkooliin ja Tillin
kansa, se warjelee heitä kaikenlaisesta tarttumi-
sesta ja myrkyistä.

Mutta yhden hyvän Karja-Muorin pitää
myös ustiasti iloilla antaman heidän nuolla suo-
laista kalaa, suolaa, Rynsilaukkaa, ja muu-
ta — mitä hänellä on, niinkuin Eiwerttik-
kua — se awaa Eypsy Lehmäin maito suonet
jalosti. Erinomattain neuwon minä häntä, et-
tä yhteen kluutuun eli pustiin sitoa Rynsilauk-
kaa, suoloja, pirun-paskkaa ja majawan-haustaa
kaulaan rippumaan, niin se warjelee loukkau-
resta ja lettymisestä.

Serneitä keitetynä annetaan wälisä syö-
dä, niin ne lihowat pikaan ja saawat hyvän
karwan.

N:o 116.

Eläinten mahan ja suolten purei-
hin ja wäanteihin.

Tauti tutaan siitä, että he panewat maata,
nousewat jälle pian, jalat wapisewat ja ei he
syö. — Ota silloin Dlutta, hämmennä siihen
suoloja, hämmennä että wahuua, ota waho
pois, kaada kolme klasillista kurkkuun ja anna
yynnä Eläimelle Theriakia.

N:o 117. Käso N:o 36.

Eläinden Silmille.

Kuin Eläin mulkuilee ja nurin kääntää
silmiään, niin puhalla suoloja silmiin.

N:o 118.

N:o 118.

Kuin Eläin ei tahdo syödä, ja ei ole juuri roweisaan.

Kuin Elin ei ole Rowee Linen, ota sen häntä kämmenten wäliin; jos se on pehmiä ja niinkuin näiwehtynyt, että sen taitaa ympärinsä kääriä, niin leikkaa weittellä, poikkipuolin häntää, puoli weihten hamaran sywältä; jota ei ke tunne, sillä häntä on kuin puuttunut — pane siihen haawaan 9 ohran jyvää, sido punaisella weralla eli silkillä, ja anna ohrat olla siinä 9 wuorokautta — awaa jälle — Jos Eläimillä tämä tauti on kauwan, tulewat sääret kipiäri, laihtuwat ja lamaantuwat.

Eli: sekoita hienoja suoloja rukiin oliin, hiero sillä häntää siiri kuin se lämpää; Tee se muutamasti päiwäsä; niin weri tulee liikkeelle ja Eläin protenee.

N:o 119. Rago N:o 43.

Koska Härjät eli Lehmät werta tekewät.

Ei niitä pidä paljon ajaman; ettei mara ja keuhko tuletuisi. Tämä tauti tulee laitumesta eli ruohoista; ja parataan näin:

Tormentillan juurta (puna juuri) eli Tuli-ruohon (Hewon hiiran juurta) hakkaa hienori, anna syödä.

Eli: Johannes öljyä (ol. hyperici) sulaa lämpymäs oluesa, anna muutamasti sisälle.

Eli: pari päiwän perästä kuin puna on näkynyt, niin leikkaa lastiä pitkiin ja hoikkiin kiiwiin ja sekoita kaurain eli leipään, ja anna sisälle, kuitengin ei ylönn paljon; Eläin peitetään waatteilla.

N:o 120.

N:o 120. Rago N:o 33, 103.

Jos Eläin ei taida wettään heittää.

Anna juoda wettä josa persiljan juurta, Krawun kivejä ja lawermarjoja on keitetty.

Eli: ota hunajata, öljyä ja wiinaa, keitä, anna sisälle kolme aamua perätyrin — Eli pista Traania kurkkuun.

Eli: ota härjän sappea, pane sisälle wäbhä suoloja, ja woitele sillä ympäri nawan.

N:o 121. Rago N:o 54, 64, 96.

Eläinten Umpi-tautiin.

Tee yri juotawa Finis Saipuasta yri luodi, pähkinä puun juurta 2 qwint., Säfwe-puuta (Sabina) 1½ qwint., keitä ne wiinasa eli oluesa — anna Eläimen juoda, ja kuljeta sitä wäbhä.

N:o 122.

Kuin Eläimillä on matoja suolisa.

Keitä yri luodi Eläwätä hopiata wedesä, ja anna Eläimen juoda sitä samaa wettä.

N:o 123. Ratsio N:o 22, 59.

Etrei parmat, hyteet ic. syö Eläimiä.

Ota warsan polwen ruohoa (persicaria, Jungfru-twäl) puserra se mehuri, woitele sillä Eläin, eli Traanilla sarwein wäliä. — Rago N:o 59.

N:o 124. Rago N:o 42, 46.

Jos eläin on astunut rauta naulaan eli muuhun teräwään.

Ota rauta naula ja pista se flässiin — eli pista flässiä naulan reikään ja sido päälle lutinwerkkoa.

Eli:

Eli: Ruukkaa Viin-öljyä ja pikiä, sulaa yhteen, ja woitele sorkkain wälillä. Kuin sääret nilkasta ajettuvat niin on veri hyytynyt sorkkain wäliin; ota jouhi nuora, eli wahwa hamppu siima, wedä sitä sorkkain wälillä, että veri uloslähtee; siitä eläin paranee.

N:o 125. Rago N:o 42, 46.

Sarwi-Wahingoihin.

Jos joku Nauta sarwensa puskee rikki, niin pestään se wiinetikalla suolalla ja öljyllä yhteen sekoitettu; ota sitten ihraa, terwaa ja kuusen piikkaa, sekoita yhteen ja pane haawan yli; Eli: ota nokia, suoloja ja wanhaa ihraa, yhteen sekoitettua, ja sido ympäri; ihra kalwo ympäri sidottu, parantaa myös hywin.

N:o 126. Rago N:o 16.

Kärmeen pistoreen eli panemiseen.

Hauwin hampaalla hakkaa ensin paiset, pese Etikalla ja pane Theriakia päälle. —

Surwo Viwerstikkua, sekoita wanhaan wiinaan ja truiffa Gläimen sieramiin, ja pane tuoresta Sian pastaa haawan päälle — — Eli keitä Viwerstikkua ja kynsilaukkaa juorewasa wedesä ja kaada sisälle. —

Eli tuoresta pajun kuorta, nuljalka puoli haawaa wasten, ja sido surwotuita hampun siemeniä päälle. —

Theriaaki ou höydyllinen ruukata kaikkea myrkkyä wasten — Warsan polwen ruoholla on sama luonto.

Kynsilaukka Gläimille antaa, on hywä lääkitys.

N:o 127.

Kuin Eläinden hampaat löyhtywät.

Ota kourallinen suoloja ja wähä maltaita sekoita, hiwuta hampaita ja ikeneitä, ja anna Gläimen se sitten syödä, niin tarttuu hampaat jälle kiinni.

N:o 128.

Kuin Eläin on lettynyt (lennorisa).

Ota liwerstikkua, malia, mästerörtiä, sekoita suolain kanssa, anna sisälle — — aamuin ja illoin sisälle annettu on hywä warjellus.

N:o 129. Rago N:o 58.

Kuin Eläin ei taida seisoa jalwoillaan, pöhöttywät ylempää mahaa, ja saawat niinkuin kalwon silmiin.

Ota suoloja, hunajata, lawermarjoja ja walkiata inkifäriä yhen werran kumpiain, tee jauhori, puhu silmiin. Sitten ota Gläinden Theriakia leiwälle, pane sen päälle mästerörtti ja Sammakon porras juurta; anna syödä kohta — niin se auttaa — kylmä wettä waletaan Gläimen päälle, ja sitten peitetään.

N:o 130.

Eläinden pää-tautiin ja pyörtymiseen.

Leikkaa niitä kohta kowaan, että werta tulee, Ota timiani surwottua, suoloja ja leikatuita kynsilaukkoja, wiinaan, hiwuta kieltä — mutta

Ⓔ

mutta paras on ottaa pois se Eläin, sillä se tauti tulee useimmin.

N:o 131. Käho N:o 129, 36, 117.

Wettä juorewiin raattaisiin silmiin.

Hiero kieltä suolalla ja kynsilaukalla, wiruta sitten wiinalla eli oluella — awaa suoni fielen alta.

N:o 132.

Perna-tautiin Eläimillä.

Keitä saarnipuun kuorta wedesä, ja anna naudan juoda muutama päivä, awaa pernan, ja ajaa paljon wettä ulos, jos sillä on wesi-tauti, ja Eläin tulee hoikemmari. — — Toka tahtoo terweltä Nautoja, pestöön heidän suutaan, heidän omalla wedellään, niin heistä paljo kinoa ja räkää ulos juoree suusta, ja alkawat syömään halulla.

N:o 133.

Täitä ja wäiweitä wastaan.

Surwo kynsilaukkaaj; sekoita liin-öljyyn eli muuhun raswaan — eli Eläwällä hopyalla woitele täiset paikat — Ei pidä Eläimiä la-
stettamaan siko läättiä nuuskimaan ja läbestymään, siitä he saawat täitä — ja kuin yri saa, saastuttaa se koko karjan. Käho N:o 21, 50, 113, 7.

N:o 134. Käho N:o 38, 69.

Eläinden rupiin ja kaapiin.

Sekoita woita wanhaan kuseen, pese sillä.

Eli:

Eli: Ota wanhaa rasmaa, kaada se kylmään weteen että se hyytyy, sitten ota pirun-paska, tulikiweä, lawermarjoja, kynsilaukkaa, kupar röötiä, terwaa, sekoita siihen, anna kiehua, woitele lämminnä Eläin sillä; lämpymäsä nawetosa.

Ota waarin: luit ja hämmäshakit on hywät nawetasa, ne wetäwät paljo myrkkyä ja märkhyttä pois — Eläimet menestywät hywin kusa ne owat.

N:o 135. Käho N:o 2, 101.

Eläinden Nstään ja Nyrkimiseen (Köbään.)

Anna Entianaa 2 luodia sisälle — Eli, hak-
kaa Sjoppia tuoresna, anna 9 päivä perätyrin — Eli 4 kahmaloa pujoja, kaada wettä päälle, räpsää mehu ulos, anna 7 päivää perätyrin. —

Eli: Ota 1 tuoppi pestyjä ja hiero tuita papuja, keitä ilman suoloja, wuohen talia 6 luodia, 3 kuorittua kynsilaukkaa, keitä wierteesä, anna 3 päivää sisälle, on sangen hywä apu yskään, naudoille.

N:o 136. Käho N:o 58.

Kuin kalwo ei häiwä on filmän päällä.

Naudat saa wälistä lijan filmän päälle, jonka kansa näin eletään; ota aimä eli neula, pane sen filmään lantaa, pistä kalwon läpi, nostata sitä ja leikkaa pois, jonga jälkeen filmä sitten woidellaan suoloilla ja nuorella kermällä (fiilillä), kuitengin waaditaan tähän kermiä ja ennen harjaandunut käsi.

E 2

Eli:

Eli: Ota kewailla mateen maraa, pane awopäiseen klasiin auringoon; siitä tule öljy, woitele sulalla aamuin ja illoin, niin häiwä kulun. Saisi siihen panna puoleksi suolaja maran päälle, kuin se klasiin päiwä paisteseen pannaan. —

Eli: pane onki matoja (lieroja) klasiin, peitä se yli kaikki parulla taikinalla, pane uuniin leipoessa niin sulawat madot; woiteele sillä öljyllä siimää.

N:o 137. Kago N:o 28, 29, 63, 66, 92, 93, 97, 107, 110.

Warjella edeltäkättä (præservera) Eläimiä taudista.

Anna niille kewailla eli Mikkelin aikana pähkinän werta Theriakkia leiwän kanssa.

Anna kerran Kuusa paistettu leipä pala, woita päälle pyhitty, johon leiwitetaan fankoolia, tilliä ja kynsilaukkaa, niin vi mitään wahingollista ruohosta haittaa. Eli: ota Eläinden Theriakkia, Bärnsteeniä, majawan haustaa, kynsilaukkaa, surwo yhteen ja anna eläimelle ennen kuin muuta syötetään — Tämä on myös hywä kuin niiten pää ja kaula ajettuu.

Yhden wiisan isännän pitää slahdatesa katsonan misä wika on ollut sisällä — ja sen jälkeen mara-perna- eli keuhko-tautiin — eli sappitautiin sowittaman lääkityxiään. — Jos wika on keuhkois ja Eläin paljon ruskii, antaa Ehrenpriisiä suolain kanssa eli isoppia eli pujoa. — Kago N:o 135.

N:o 128.

N:o 138.

Raihentaisiin Karjan tauteihin.

Putken juurta (Angelica) 9 luodia, mäkihumalan juurta 1 luodi, kissan minttua 3 luodia, isomman wihalaisen eli polttiaisen 2 luodia, Riwiyrttiä $\frac{1}{2}$ luodia, Warsankawion lehtiä (Tussilago) 1 luodi, Kuoria 9 erilaisesta puusta, katanan erinomattain — päättä karhein poiskratataan, ja sisämmäinen kuori hakataan hienori, wähä kuivataan, kaikki sekoitetaan, kahmalollinen, kutain, keitetään kaikki kryydit 8 kannusawettä padasa siri kuin tulee ruskari kuin wietret, josta annetaan Eläimelle $\frac{1}{2}$ korttelia, $\frac{1}{2}$ korttelisa olutta, joka ei saa olla tuorestaeikä aiwan wanhaa.

N:o 139.

Kuin Suoni on suljahtanut eli katkennut.

Pese suoni lämpymällä oluella ja sulatulla raswalla, kastele riepu samaan ja sido päälle. Pellawan siemenet on myös hywät näille wammoille.

N:o 140.

Nahan pyhötysten, turpumiseen, ja ummella ollesa.

Anna neljä luodia surwottua Aloesta haliassa wedesä. Muut antawat Kuparrökiä ja tuoresta Tästia.

Hiireä lokareet oluesa, awaawat hywin. Hampun lehdet wedesä juoda.

SoS

Sos se on wesi-ummella pane hanhen
ihraa lämpymään juomaan, anna sisälle; woi-
tele samalla ihralla napaa, surwo kynsilaukkaa,
woitele sillä kufitin.

N:o 141. Katso N:o 72.

Sappi-tautiin.

Kuin naudan filmät juorewat, on merkki
että sapesa on wika, truiskaa Suoloja ja in-
fisaaria korwaan, sido niinellä. Kuinwattu Sian
sappi annetaan Etikan ja suolan kanssa ja si-
tä pannan korwaan ja kiini niwotaan, auttaa.
Saipuata weteen wispata ja antaa juoda,
on paras apu Sappi tauteihin.

N:o 142. Katso N:o 62, 78, 91.

Kuin Lehmällä on Työtäs poikeisa eli
Wasikkata saadesa.

Ota kappale Majawan haustaa sekoita se
kruutiin, kaada Lehmän kurkkuun Etikalla eli
oluella, niin se pian poikki ja puhdistaa igen-
sä — Tämä on myös Lampaille löyTTY hywäri.

Eli ota polttiaisen siemeniä mettu maarin
aikana anna sisälle lämmitetysä oluesa, se
auttaa.

Sos jälkimmäiset ei tahdo irralle lähtyä,
eli Lehmä ei perkau, niin ota muutama luodi
pellawan siemeniä, keitä wedesä, ja anna Leh-
män se juoda.

Uwata maito suonia, jälkeen poikimisen.

Keitä herneitä hywin ja anna lehmälle we-
si juoda, sekoita herneet sitten sen hauteseen.

Sos

Sos Lehmä ehtyy, anna Eiverstikkua
lämpymäsä wedesä muun heinän kanssa syödä.

Maito huoneesa sawutetaan Mirhamia
Wirakkia, Malia, Johannus ruohoja ja Sam-
men wäli kuorta, niin maito pysyy myrtymätä,
ja Salwikot ja parat ei tohdi sinne lähestyä.
Hiuta myös ulkoa hulikat kynsilaukalla. Maito
hulikoita pitää hautoa ja pestä Eiverstikulla,
Sillillä, polttiaisilla ja kuminan warfilla, wi-
ruta puhtaari, sillä likaisisa ja happaimisa
Maito astioisa ei tule hywä siili.

N:o 143.

Etäinten kulkku eli lätkuwiin Tauteihin.

Rec. Dhrsten 8 luodia (Lapis suillus).

Spitsglas 6 luodia (Antimonium).

Polttetuita suoloja 4 luodia (Sal decrepitem).

Kamferttia 1 luodi (Camphora).

Brunrot 9 luodia (Scrophularia).

Ruton juurta 3 luodia (Waleriana).

Inkifaaria 2 luodia (Zingiber).

Pietarin kukkia 2 kourallista (Millefolium).

Kruutia 6 luodia (Pulvis pyrius).

Myrrhaa $\frac{1}{2}$ luodia.

Saltpietaria 12 luodia (Nitrum).

Nämät kaikki surwotaan hienori jauhori
ja hywin yhteen sekoitetaan. Dosis, eli

Sisälle annon määrä on 1 luodi aamuin
ja illoin wedesä, josa edeltä on keitetty kara-
borin juurta (isoa laija ohdakesta) suola heinän
juurta.

Liik-

Viikkuiſa Eläinden taudeiſa on myöſ
hyvä warjelluxeri antaa heidän wälittä juoda
jotain ſammuttamattomasta kalkiſta eli tuhasta
tehtyä lipiätä.

Seurawainen pulweri Eläinden Tautiin.

S p i t s g l a ſ i a (Antimonium crudum) ja
tulikiveä yhen werran. Anna täyſi Raawalle,
1 luodi, joka kolmas eli neljäs tiima, lämpy-
mäſä wedeſä. Tätä annetaan kuin Eläin jo on
taudisa ja ſairasna.

Eli näiſtä yrteistä ja juureiſta.

Scordien ruoho, Cardobenedicta, Diplami,
Ruta, Salvia, Putken juuri, Baggeſöta, Pu-
na juuri (Tomentilla) Dmroth, Sicorien juu-
ri, Swindöds - rot, Lawermarjoja, Katajan-
marjoja — ſurwo hienori, ſekoita, anna läm-
pymäſä wedeſä yri luodi joka kolmas eli nel-
jäs tiima, Eläindä kohden.

Seuraawainen ſotku monelta laiſta kokoon
pantu on minulta itteltä ylös ajateltu Eläinten
Tautiin, loukkaus Tautiin, Lennoksiin, Turpu-
neille — — — *ic.* ja owat kaikkiin parannet
kaiſiſa taudeiſa joille minä olen antanut ſekä
koti että kylän Eläimille.

Dta Terwaa eli Terwan Ruſta 5 - 6 luſi-
kalliſta, eli enemmän, kuinga tarwitaan, Suo-
loja pari kouralliſta, ſurwomata, Rynſilaukkaa
ja ſen tuoreita lehtiä, leikkaa; **R o k i a** totoiſta
ja padoiſta eli ſaunan katon alta pari koralli-
ſta — ſurwo, ſotke ſekaan.

Put-

Putken juurta (Angelica) Eiverſtikun
tuoreita lehtiä eli juurta, leikkaa ruoheri.

Wilkun wätkun eli Pietarin kukan
(lehmä kielen eli krynä kukan) (Lilium convall:
Fl. & Millefol.) kukkia, kuwana eli tuoresna;
hienonna.

Kamferttia hitunen; **Saltpietaria** pari
kouralliſta — — ruton juurta ja kukkia
(Valeriana) — jotka kaikki ſaadaan tällä maal-
la koti ſeuduiſa — ſekoita — ſotke.

Anna ſiſälle luſikallinen terweille ja ſai-
raille taudin aikana, joka ilta; **Taikina** palli-
ſa, johon ſe ſiſälle pannaan, peitetään, kaſtel-
laan; yri pitää lehmää ſarwiſta, jo toinin
tukkii kädellään aina kirkun pohjan, että ſen
täytyy niellä.

N:o 144.

Kuin koi on Sewoiſen kawioſa eli Leh-
män ſorkkaſa.

Kuin koi kawiota eli ſorkkaa raiſkaa
niin on ſamakon eli Salwen liha kaikki jauhoi-
na, jotka hywin weittellä pois leikellään ja
krawataan, ſitten woidellaan jalan aluſta **Ta-**
lilla ja **Terwalla**, ja jälittä tuli kuumalla
raudalla wedetään äkiſti yli ja paadetaan. **Ke-**
wäillä ei Lehvät tahdo pſyhä ſeiſaallaan tä-
män Taudin tähden, jonga tähden heidän ſork-
kainſa wäli pitää puhdiſtettaman ja kynnet
leikattamaan ja taſattamaan; ſamoin Sewoi-
ſten kawiot.

N:o 145.

N:o 145.

Jouhi-mato Warsain hännästä.

Sutaan, että hännän juurelta karmat lähtevät, ja warfa usein hiwuttaa ja liikkää ittiänsä, koin eli madon syhyessä — Hännän päättä leikataan wäähä pitkin päin auki, johon pannaan suoloja ja hierotaan kämmenden välisä — — hännän juuri woidellaan suola wedellä, eli syhelmä woiteella, johon pannaan Dupakia ja nästän marjoja.

Rekisteri

Eläinden Tauti-Kirjaan, A = B = C = Teen jälkeen, osottain Numeroista löytämään Taudit, ja niitten huusauret.

A.

Hewoisten kapi. N:o 112.
 = = = Kurkku tauti. N:o 3, 86.
 = = = hiki-tauti. N:o 56.
 = = = umpi-tauti. N:o 87.
 = = = ystä. N:o 2.
 Hewoisen menestyksestä. N:o 1.
 Hewoista lihottaa. N:o 18, 29, 31, 88.
 Hewoisten parannus kivi. N:o 39.
 = = = Taudit. N:o 85, 86, 112.
 Hewoisten warjellus Taudeista. N:o 23, 29, 88.
 Huulet, kipiät Lammasten. N:o 69.
 Hyteet, Eläimistä estää. N:o 50, 123.

C.

Eläimille. N:o 2, 110, 115, 138, 142.
 Eläinden Tautia estää. N:o 40, 92, 110, 143.

S.

Sampaat Eläinden lyöttyvät. N:o 127.
 Saawoihin. N:o 19, 71.
 Säiniä silmästä. N:o 58, 136.
 Hewoinen lapaantuu. N:o 17.
 Hewoinen sawes. N:o 20.
 Hewoisten hymä ruokko ja korjauus. N:o 35, 81.

T.

Talat Hewoisen heltyneet. N:o 15, 144.
 Talwoille lehmäin. N:o 41, 124, 144.
 Tikoita Eläimistä estää. N:o 22, 59.
 Jouhi mato Warsain hännästä. N:o 145.

R.

- Ralwo filmästä. N:o 58, 129, 136.
 Ranain kieli sampa. N:o 75.
 Ranat saada munimaan. N:o 26.
 Rapiin. N:o 33, 67, 112, 134.
 Karjan kutto. N:o 99, 110, 115, 133.
 Raula ajettunut Lehmän. N:o 44.
 Raviot Hervoisten. N:o 5.
 Rämeeitä purtu Etäin. N:o 16, 126.
 Räväänsiä estää. N:o 26, 59.
 Roi, jaloiša Hervoisten, Lehmäin. N:o 144.
 Roirat, willi. N:o 82.
 Röhästä Hervoisten. N:o 2, 135.
 Ryyyni sikoja. N:o 6, 109.
 Ruhmat, madot, Lammasfen siera-
 ramisa. N:o 98.
 Kupulat Hervoisissa. N:o 13, 14.
 Kurkku taubista Hervoisten. N:o 2, 3, 86.
 = = = Lehmäin. N:o 108.
 Kynsi Hervoisen filmästä. N:o 36, 58.

L.

- Lamoille Etäimille. N:o 9, 18, 34.
 = = = Hervoisille. N:o 1.
 Lampaille. N:o 8, 25, 63, 93, 98, 111.
 Lammasfen pää = tautiin. N:o 98.
 Lammasfen Taudit. N:o 63, 64, 65, 68, 70, 97, 106, 107, 111.
 Lammasfen umpi-tauti. N:o 64.
 Lammasfen west-tauti. N:o 10, 24.

- Lapaantunut Hervoinen. N:o 17.
 Lehmillä. N:o 9, 43, 61, 62, 108, 123.
 Lehmä, härille. N:o 105.
 Lehmän jalat = = sarver. N:o 41, 42.
 Lehmä kusee werta. N:o 43.
 Lehmäin taudit. N:o 108, 110.
 Lehmän wäsköimiseen eli poi-
 kimiseen. N:o 47.
 = = = Lennorisa. N:o 128.
 Letyrisä ja lennori a Lehmä. N:o 55, 128.
 Liika filmästä. N:o 58.
 Liikkumiin tauteihin. N:o 143.
 Lihottaa Hervoista. N:o 18, 34.
 Loukkaus Taubista. N:o 92, 97, 99, 110, 144.
 Lyötetty Hervoinen. N:o 14, 37, 48.
 Lypsä Lehmistä. N:o 23, 43, 61, 62.
 Lypsään saada Lehmiä. N:o 23, 48, 61.

M.

- Madon puremiin. N:o 16.
 Mahan Turpuessa. N:o 54.
 Maitoa saada hywin. N:o 48, 49, 142.
 Matoja Etäimisä. N:o 122.
 Mara, painajainen. N:o 56.
 Märehtimätöin. N:o 9, 60.
 Merkit Lammasfen terweyteen. N:o 25, 65, 106.
 Muniwat Kanat. N:o 25.

N.

- Nauoista. N:o 44, 97.
 Naula Hervoisen kengäs, lihaan
 sattunut, haavoittaa. N:o 89.
 Nautain ulko-tautiin. N:o 45.

P.

- Parmoja estää. N:o 22, 59, 123.
 Painajainen, Etäinden. N:o 56.
 Paiseet satula wöystä. N:o 13.
 Parannus kiwi Hervoisille. N:o 39.
 Pää-taubista Hervoisten. N:o 2, 3, 83.
 = = = Etäinden. N:o 130.
 Perna hyppy Hervoisten. N:o 4.
 Perna tautiin Etäimille. N:o 132.
 Peräsuoli ulos. = = N:o 57.
 Pihlajasta, Etäimille, mitä? N:o 80.
 Poikimiseen Lehmän. N:o 47, 62, 48, 142.
 Porfaat. N:o 7.
 Pöhötyreen. N:o 140.
 Puna = tautiin Etäinden. N:o 104.
 Pureet, Etäinten. N:o 116.
 Pöörä eli pää-tautiin Lammas-
 fen. N:o 68.

N.

- Nauta nautaan astunut. N:o 124.
 Nuikku-taubista. N:o 53.
 Nuota lystiä antaa Etäimille. N:o 113.
 Nuokko hywä Hervoisten. N:o 35, 81.
 = = = Lehmäin. N:o 61, 76.
 Nupisille ja kapisille. N:o 38, 69, 134.
 Nupuli eli Nokko tauti Lam-
 masfen. N:o 111.
 Nurto, Etäinden. N:o 99, 110, 143.
 Nykimiseen. N:o 135.

S.

- Sairaille Etäimille. N:o 8, 110, 143.
 Sampi-kielen. N:o 52, 75.
 Sappi-tautiin. N:o 70, 141.
 Sarwen loukkaus. N:o 42, 46, 125.
 Satulasta lyötetty. N:o 84.
 Satulawöystä kupulat. N:o 13, 14, 37, 84.
 Sawistunut Hervoinen. N:o 20.
 Säästä estää. N:o 59.
 Sikain tauteihin. N:o 72, 73, 94, 95, 97, 109.
 Sikoja eläträä. N:o 79.
 Sikoja-kryynnin = = N:o 6, 74, 94, 109.
 Silat lyöttäwät. N:o 14, 37.
 Silmi-tauteihin. N:o 36, 117, 129, 131.
 Sippu Etäimille. N:o 76.
 Sisäläsihiin tauteihin. N:o 30.
 Sorkka wikon. N:o 46.
 Suben haawat. N:o 71.
 Suoni katkennut. N:o 139.
 Sydäntömyyteen. N:o 113.

T.

- Talmassa kieles. N:o 52.
 Taudit Lammasfen. N:o 63.
 = = = Lehmäin. N:o 103, 133, 110, 143.
 Taudeista marjella Hervoissa, Etä-
 läimä. N:o 23, 29, 63, 66, 92, 93, 97, 107, 110, 137, 138.
 Täitä Etäimisä. N:o 7, 21, 50, 113, 133.
 Terwesnä pitää Lampaita, Etä-
 läimä et. N:o 66, 115.
 Turvuttaiša wattaa. N:o 54, 141.

U.

Ulko-tautiin. N:o 45, 100.
 Umpi-tauteihin. N:o 54, 64, 96,
 121, 140.
 Umpi-tautiin Hemoisten. N:o 11,
 82, 87.

W.

Waarnekkat. N:o 7, 50.
 Wajella Eläimiä taudeista. N:o
 92.
 Warsat tässä. N:o 21, 145.
 Wastat. N:o 7, 77, 100.
 Wastekain ulko-tautiin. N:o 100.
 Wastkoimiseen, Lehman. N:o 62,
 78, 91, 142.
 Watturit Eläimet. N:o 45, 53,
 104.

Wäimeet. N:o 21, 50, 113, 153.
 Wäännet = Tauti Eläinden. N:o
 116.
 Weren Kusemiseen Lehman. N:o
 43, 119.
 Werta tyrehyttää. N:o 51.
 Wesi-tautiin Lammasten. N:o 10,
 102.
 Wesi-ummella. N:o 33, 103,
 120.
 Willi koirista. N:o 82, 114.
 Wuohille. N:o 8.

Y.

Ystästä Hemoisten. N:o 2.
 = = = Lammasten. N:o 101.
 = = = Eläinden Ystä, N:o 135,

lii 28.	Stord Njornar	Amunin	Svarta	2	1.	8	240
29.	Paeska Janger	Njornby	Nyby	1 1/2	2.	6	240
		W	2. 7. 12. 6.				
30.	Prov. for byg. N. L.	Billnag	Boja	1.	4.	16.	240
	Podar & Sigel	Amunin	Bestarta	1 1/2	2.	12	240
31.	Mjol	Spindrabed	Skunag	1.	1.	4	240
32.	Manskray	Bois bo to	Kyrkstad	4	2.	32.	240
		Samuel	Mundulla	4 1/2	1.	19.	240
33.	Spand	Statteto	Skunag	1 1/2	1.	7.	240
34.	Mjol	D.		1 1/2	1.	7.	240
	Jil andem		D. 1. H.				

D-H
pk

ganander